Քրիստոնյա Հայաստան

2002, ԱՊՐԻԼ Բ, ԹԻՎ 8 (124)

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ,
ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՄԱՄԼՈ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց Ռուսաստանի կապի նախարարին

Ապրիլի 14-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Ռուսաստանի Դաշնության կապի նախարար Լեոնիդ Ռեյմանի գլխավորած պատվիրակությանը՝ ՀՀ տրանսպորտի եւ կապի նախարար Անդրանիկ Մանուկյանի ուղեկցությամբ:

Վեհափառ Հայրապետը, ողջունելով հյուրերին, գոհունակություն հայտնեց հայ եւ ռուս ժողովուրդների դարավոր բարեկամության համար՝ ուրախությամբ փաստելով նաեւ երկու եկեղեցիների եղբայրական ջերմ հարաբերությունների մասին: Վերջինիս առիթով Վեհափառ Հայրապետն անդրադարձավ Հայ եւ Ռուս Ուղղափառ եկեղեցիների միջեւ ներկա համագործակցությանը՝ մասնավորապես կրթական ոլորտում: Ինչպես նշեց Հայոց Հայրապետը, արդեն այս տարվանից ճեմարանավարտ ուսանողները կկարողանան իրենց կրթությունը շարունակել Ռուս Ուղղափառ եկեղեցու աստվածաբանական հաստատություններում:

ՌԴ կապի նախարարը, Վեհափառ Հայրապետին տեղեկացնելով Հայաստան այցի նպատակը, շնորհակալություն հայտնեց ընդունելության համար՝ նշելով, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետի հետ հանդիպումը մեծ պատիվ է իր համար:

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց Ֆրանսիայից Հայաստան ժամանած էկումենիկ պատվիրակությանը

Ապրիլի 16-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց ֆրանսիական «Ֆրանսիա-Հայաստան բողոքականների համերաշխություն» կազմակերպության նախաձեռնությամբ Հայաստան ժամանած Ավետարանական եւ Կաթոլիկ եկեղեցիների շուրջ 120 հոգուց բաղկացած էկումենիկ պատվիրակությանը՝ Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու՝ Մարսելի հոգեւոր հովիվ Տ. Զասիկ վրդ. Ավետիսյանի առաջնորդությամբ:

Նորին Սրբությունը, ողջունելով հյուրերին, կարեւոր նկատեց միջեկեղեցական կապերի անհրաժեշտությունն ու քրիստոնեական եղբայրությունը:

Հանդիպման ընթացքում Վեհափառ Հայրապետն անդրադարձավ 1700-ամյա Հայ եկեղեցու ներկա վիճակին ու առաքելությանը, ներկայացրեց խորհրդային անաստվածության տարիներից հետո եկեղեցու գործունեության հիմնական ուղղությունները:

Հանդիպման ավարտին կազմակերպության նախագահ վերապատվելի Սամուել Սահակյանը Վեհափառ Հայրապետին շնորհակալություն հայտնեց ընդունելության համար: Հյուրերը հնարավորություն ունեցան նաեւ լսելու Վեհափառ Հայրապետի պատասխանները իրենց հետաքրքրող հարցերի շուրջ:

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց Բելառուսի ՆԳ նախարարի գլխավորած պատվիրակությանը

Ապրիլի 17-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց պաշտոնական այցով Հայաստանում գտնվող Բելառուսի ՆԳ նախարար գեներալ-մայոր Վլադիմիր Նաումովի գլխավորած պատվիրակությանը՝ ՀՀ ՆԳ նախարար Հայկ Հարությունյանի ուղեկցությամբ:

Հանդիպման ընթացքում ՀՀ ՆԳ նախարարը Վեհափառ Հայրապետին ներկայացրեց երկու նախարարությունների միջեւ փոխգործակցությունը եւ իր գոհունակությունը հայտնեց վերջինիս արդյունավետության առնչությամբ:

Նորին Սրբությունը ողջունեց եւ բարձր գնահատեց երկու երկրների իրավապահ մարմինների համագործակցությունը իբրեւ նախկին խորհրդային հանրապետությունների միջեւ շարունակվող բարեկամության դրսեւորում: Վեհափառ Հայրապետը միաժամանակ կարեւոր նկատեց ներքին գործերի աշխատանքը երկրի կայունության եւ օրինականության պահպանման գործում:

Ի պատասխան հյուրերի հարցումների Հայոց Հայրապետն անդրադարձավ նաեւ Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի պատմությանն ու ներկայիս գործունեությանը:

Հանդիպմանը ներկա էր Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Նավասարդ եպս. Կճոյանը:

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց Հունաստանի զինված ուժերի հոգեւոր ծառայության ղեկավարներին

Ապրիլի 17-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Հունաստանի Հանրապետության զինված ուժերի հոգեւոր ծառայության ղեկավար՝ գնդապետ Գեորգիոս քահանա Ատասոլոակիդեսին եւ նրա օգնական՝ գնդապետ Գրիգորիոս քահանա Լազարիդեսին՝ ՀՀ ԶՈՒ հոգեւոր տեսուչ Տ. Արսեն աբեղա Սանոսյանի ուղեկցությամբ:

Զրույցի ընթացքում կարեւոր նկատվեց հոգեւոր ծառայության դերը զինծառայողներին քրիստոնեական-բարոյական սկզբունքներով եւ ազգային-հայրենասիրական ոգով դաստիարակելու գործում:

Հունական բանակում հոգեւոր ծառայությունն առավել երկար տարիների փորձ ունի: Վեհափառ Հայրապետին տեղեկություններ հաղորդելով իրենց ծառայության վերաբերյալ՝ հայր Գեորգիոսը նշեց, որ այսօր Հունաստանի զինված ուժերում, իբրեւ բանակի սպաներ, իրենց ամենօրյա հոգեւոր սպասավորությունն են բերում բազմաթիվ հոգեւորականներ:

Վեհափառ Հայրապետը գոհունակություն հայտնեց հայկական եւ հունական հոգեւոր ծառայությունների միջեւ գոյություն ունեցող համագործակցության առիթով եւ նշեց, որ հայկական բանակում հոգեւոր ծառայությունը, հիմնված լինելով միայն վերջին տարիների ընթացքում, հունականի փորձառությանը հաղորդ դառնալու կարիք ունի:

Շնորհակալություն հայտնելով Հայոց Հայրապետի ընդունելությանն արժանանալու համար՝ հյուրերը պատրաստակամություն հայտնեցին իրենց աջակցությունը բերել հայ հոգեւորականներին զինված ուժերում հոգեւոր ծառայության ասպարեզում:

Հանդիպման ավարտին Հայոց Հայրապետն իր ողջույնը հղեց Հունաստանի Ուղղափառ եկեղեցու արքեպիսկոպոսին եւ հաջողություն մաղթեց հույն հոգեւորականներին իրենց առաքելության մեջ:

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց Չինաստանի նորանշանակ դեսպանին

Ապրիլի 18-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Հայաստանում Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության նորանշանակ դեսպան Չո Սյուեյանին:

Վեհափառ Հայրապետը ողջունեց պրն. Սյուեյանի նշանակումը եւ վստահություն հայտնեց, որ նոր դեսպանը արդյունավետորեն կշարունակի նպաստել դարավոր արմատներ ունեցող հայ-չինական կապերի զարգացմանը:

Զրույցի ընթացքում Վեհափառ Հայրապետն անդրադարձավ Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի պատմությանն ու Հայ եկեղեցու ներկայիս կյանքին:

Շնորհակալություն հայտնելով ընդունելության համար՝ չին դեսպանը հավաստիացրեց, որ կաշխատի առավելագույնն անել երկու երկրների հարաբերությունների սերտացման համար:

Տես էջ 2

Հնդկաստանի դեսպանը հրաժեշտ տվեց Գարեգին Բ կաթողիկոսին

Ապրիլի 18-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հրաժեշտ տալու նպատակով Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածին այցելեց Հնդկաստանի արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Բալ Անանդը, որն ավարտում է դիվանագիտական իր առաքելությունը Հայաստանում:

Վեհափառ Հայրապետը բարձր գնահատեց պրն. Անանդի ունեցած նպաստը երկու ժողովուրդների բարեկամության ամրապնդման եւ հայ-հնդկական համագործակցության ծավալման գործում: Հայոց Հայրապետը մասնավորապես իր երախտիքը հայտնեց Կալկաթայի հայոց Մարդասիրական ճեմարանը վերստին կյանքի կոչելու գործում դեսպանի ունեցած աջակցության համար: Երկու ժողովուրդների հոգեւոր կապերի մերձեցման գործում կարեւոր ներդրում նկատվեց նաեւ դեսպանատան կողմից «Ազդարար Հնդկաստանի» պարբերականի հրատարակումը՝ նվիրված Հայաստանի եւ Հնդկաստանի պատմությանն ու ներկային:

Հրաժեշտ տալով դեսպանին՝ Վեհափառ Հայրապետը մաղթեց նրան հաջողություն իր հետագա առաքելության մեջ:

Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը «Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ» շքանշան շնորհեց ակադեմիկոս Սերգեյ Համբարձումյանին

Ապրիլի 20-ին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում՝ վեհարանի հանդիսությունների սրահում, Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ-ի բարձր նախագահությամբ տեղի ունեցավ հանդիսություն՝ականավոր գիտնական, ակադեմիկոս Սերգեյ Համբարձումյանին Հայ եկեղեցու բարձր պարգեւի, պատվո նշանի հանձնման առիթով. ...

բյան սրբազան գաղափարին եւ բարձր ատյաններում պաշտպանեցին մեր արդար դատը: Մենք ծանոթ ենք նաեւ Առաքելական մեր Սուրբ եկեղեցու հանդեպ Ձեր անմնացորդ սիրուն ու մատուցած ծառայություններին, որոնց գնահատանքով երկիցս ընտրվել եք Ազգային-եկեղեցական ժողովի պատ-

«Սբ. Սահակ - Սբ. Մեսրոպ» շքանշանով պարգեւատրելու առիթով:

Հանդիսությունը սկսվեց Տերունական աղոթքով: ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահ Ֆադեյ Սարգսյանը, արժեւորելով Սերգեյ Համբարձումյանի հայրենանվեր գործունեությունը, շնորհակալություն հայտնեց Վեհափառ Հայրապետին՝ ականավոր գիտնականին պարգեւի արժանացնելու համար: «Էջմիածինն ի Հորէ» շարականի երգեցողության ներքո ներս բերվեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի սրբատառ կոնդակը: Արմավիրի թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Սիոն եպիսկոպոս Ադամյանն ընթերցեց հայրապետական կոնդակը, որտեղ մասնավորապես ասվում է.

«Ձեր անհոգնաբեկ ջանքերը բազում բարի պտուղներ են տվել հայ կյանքի ասպարեզներից ներս, քանզի գիտական ու մանկավարժական Ձեր գործունեությունը Դուք միշտ իմաստավորել եք հարազատ մեր ժողովրդի եւ Հայրենիքի հանդեպ մեծ ու անկեղծ սիրով: Դուք հայ մտավորականության այն առաջամարտիկներից եք, ովքեր առանց երկմտանքի զինվորագրվեցին Արցախի ազատագրության սրբազան գաղափարին...

գամավոր եւ Ատենապետ»:

Հանդես գալով շնորհակալական խոսքով՝ Սերգեյ Համբարձումյանն ասաց. «Սա իմ կյանքի ամենաթանկ պարգեւներից մեկն է: Ինչո՞ւ մեկը եւ ոչ թե՝ միակը: Մեկը, որովհետեւ իմ կյանքի ամենամեծ պարգեւն այն է, որ ծնվել եմ հայ: Երկրորդ պարգեւը ստանում եմ Հայ եկեղեցուց: Գիտությունը, կրթությունն ու մշակույթը այն երեք ամենամեծ սյուներն են, որոնց վրա կառուցվել է մեր պատմությունը, եւ դրանց վերեւում եղել է մեր եկեղեցին»:

Այնուհետեւ օրհնության խոսք ասաց Վեհափառ Հայրապետը: «Մեծերին հարգելը, մեծերի վաստակի ու համբավի առջեւ խոնարհվելը պատիվ է ե՛ւ տվյալ անհատի, ե՛ւ տվյալ ժողովրդի համար: Կարծում եմ՝ դա է ճանապարհը նաեւ, որը պիտի մեզ նոր բարձունքների առաջնորդի, մեզ ոգի եւ կյանք տա, ապրելու ուժով լցնի»,- նշեց Վեհափառ Հայրապետը:

Հանդիսության գեղարվեստական մասում իրենց գեղեցիկ կատարումներով հանդես եկան «Նոր անուններ» ծրագրի պատանի երաժիշտ կատարողները:

Վեհափառ Հայրապետն այցելեց 1915 թ. Մեծ Եղեռնի զոհերի հիշատակին նվիրված Ծիծեռնակաբերդի հուշահամալիր

Ապրիլի 24-ին՝ 1915 թ. Հայոց ցեղասպանության հիշատակության օրը, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի եւ ԼՂՀ նախագահ Արկադի Ղուկասյանի հետ այցելեց Մեծ եղեռնի զոհերի հիշատակին նվիրված Ծիծեռնակաբերդի հուշահամալիր, որտեղ Հայոց Հայրապետի հանդիսապետությամբ կատարվեց հոգեհանգստյան արարողություն՝ ի հիշատակ Մեծ եղեռնի բյուրավոր նահատակների:

Արարողությանը ներկա էին ՀՀ ԱԺ նախագահ Արմեն Խաչատրյանը, ՀՀ վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանը, Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը, պետական եւ հոգեւոր այրեր, օտարերկրյա դիվանագետներ:

Նույն օրը Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում մատուցվեց Ս. Պատարագ: Պատարագիչն էր Տ. Փառէն եպս. Ավետիքյանը:

Պատարագի սրբազան արարողությունից հետո Մայր տաճարի հարեւանությամբ՝ ի հիշատակ եղեռնի նահատակների կանգնեցված Աղոթքի եւ ուխտի խաչքարի մոտ, Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Հայրապետի նախագահությամբ կատարվեց հոգեհանգստյան արարողություն:

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց ֆրանսահայ մեծանուն նկարիչ Ժանսեմին

Ապրիլի 24-ին Նորին Սրբություն Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց ֆրանսահայ հայտնի նկարիչ Ժանսեմին, որ Մայր Աթոռ էր այցելել իր զավակների եւ թոռների հետ՝ Ֆրանսիայում ՀՀ դեսպան Էդվարդ Նալբանդյանի ուղեկցությամբ:

Վեհափառ Հայրապետը, սիրով ողջունելով հյուրերին, իր հիացմունքը հայտնեց Ժանսեմի արվեստի եւ մասնավորապես նույն օրը Հայոց ցեղասպանության թանգարանում բացված նրա ցուցահանդեսի առիթով:

Հանդիպման ընթացքում Նորին Սրբությունը նկարչին առաջարկեց ստեղծել մանուկ Փրկչին Սբ. Աստվածածնի հետ պատկերող կտավ՝ Երեւանի Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու խորանում տեղադրելու համար:

Շնորհակալություն հայտնելով պատվաբեր առաջարկի համար՝ մեծանուն նկարիչը նշեց, որ չափազանց դժվար է նման նկարի ստեղծումը, սակայն ինքը կաշխատի առավելագույնն անել հաջողության հասնելու համար:

Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածին այցելեց Ռուսաստանի առաջին տիկինը

Ապրիլի 27-ին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածին այցելեց Ռուսաստանի Դաշնության առաջին տիկին Լյուդմիլա Պուտինան ՀՀ առաջին տիկին Բելա Քոչարյանի ուղեկցությամբ: Հյուրերը նախ մտան Մայր տաճար, ապա ուղղվեցին դեպի վեհարան, ուր նրանց ընդունեց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը:

Վեհափառ Հայրապետը գոհունակությամբ նշեց երկու երկրների միջեւ բարեկամական ջերմ հարաբերությունները եւ ուրախություն հայտնեց, որ ռուս-հայկական դարավոր կապերի ամրապնդմանն իրենց նպաստն են բերում նաեւ երկու երկրների առաջին տիկնայք կրթական ու մշակութային տարբեր ձեռնարկներով: Զրույցի ընթացքում Նորին Սրբությունն անդրադարձավ նաեւ Հայ եկեղեցու պատմությանն ու Հայ եւ Ռուս եկեղեցիների միջեւ առկա եղբայրական կապերին:

Հանդիպմանը ներկա էին նաեւ Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Նավասարդ եպս. Կճոյանը, երկու երկրների դեսպանները, Ռուսաստանի հայերի միության նախագահ Արա Աբրահամյանը:

Հանդիպման ավարտին, Հայոց Հայրապետի ուղեկցությամբ, հյուրերը եղան վեհարանի թանգարանում, ապա՝ Նորին Սրբության կողմից տրվեց ճաշ՝ ի պատիվ տիկին Պուտինայի:

Տես էջ 3

Ցուցահանդես Վիեննայում

Ապրիլի 16-ին Կաթոլիկ եկեղեցու՝ Վիեննայի արքեպիսկոպոսարանի թանգարանում բացվեց «Հայաստանի ոսկին» խորագրով ցուցահանդեսը, որտեղ ներկայացված են Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի թանգարաններում պահվող 67 ցուցանմուշներ՝ Հայ եկեղեցու սրբություններ, եկեղեցական արվեստի նմուշներ, հայկական ձեռագրեր: Դրանց թվում են Նոյյան տապանի մասանց պահարանը, Ս. Թադեոս առաքյալի մասունքով աջը, Խոտակերաց Ս. Նշանը, հայոց Աշոտ Երկաթ թագավորի խաչը եւ այլ ցուցանմուշներ:

Առաջին անգամ Մայր Աթոռի այս գանձերն արտերկրում ցուցադրվել են 1997 թ. Մոսկվայում՝ Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյա հոբելյանի առիթով Կրեմլում կազմակերպված ցուցահանդեսում: Հետագայում նմանատիպ ցուցահանդեսներ կազմակերպվել են աշխարհի տարբեր երկրներում՝ Ֆինլանդիայում, Անգլիայում, Հունաստանում, Վատիկանում, Հոլանդիայում եւ այլն:

Վիեննայում բացված ցուցահանդեսը կազմակերպվել է Արեւելյան եկեղեցիները, նրանց մշակույթն ու արվեստը արեւմտյան աշխարհին ներկայացնող «Պրո Օրիենտե» կազմակերպության նախաձեռնությամբ: Վիեննայի համալսարանի պրոֆեսորներ տեր եւ տիկին՝ Հելմուտ եւ Հայդե Բուշհաուզենների աշխատասիրությամբ հրատարակվել է նաեւ ցուցահանդեսի գունազարդ կատալոգը: Այն սկսվում է Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի եւ Վիեննայի կարդինալ Քրիստոֆեր Շյոնբորնի ողջույնի խոսքերով: Կատալոգում ներկայացված ցուցանմուշների գունավոր լուսանկարներն ուղեկցվում են ցուցանմուշների արվեստագիտական վերլուծությամբ: Կատալոգը պատմական տեղեկություններ է հաղորդում նաեւ Վիեննայի հայ համայնքի մասին:

Ցուցահանդեսի հանդիսավոր բացմանը ներկա են եղել քույր եկեղեցիների ներկայացուցիչներ, ավելի քան 300 մտավորականներ, արվեստագետներ ու ավստրահայ գաղութի ներկայացուցիչներ: Գեղարվեստական հայտագրով ուղեկցվող հանդիսության ընթացքում ողջույնի խոսքով հանդես են եկել «Պրո Օրիենտե» կազմակերպության գործադիր տնօրենը, Կենտրոնական Եվրոպայի Հայրապետական պատվիրակ Տ. Մեսրոպ արք. Գրիգորյանը, Վիեննայի կարդինալ Քրիստոֆեր Շյոնբորնը եւ Վիեննայի արքեպիսկոպոսարանի թանգարանի տնօրենը: Ցուցահանդեսում Մայր Աթոռը ներկայացնում էր Մայր Աթոռի Ձեռագրատան վարիչ Վարդան Դեւրիկյանը:

Ցուցահանդեսը կգործի մինչեւ հուլիսի 13-ը:

Քահանայական ձեռնադրություն

Ապրիլի 28-ին՝ Սբ. Խաչի երեւման տոնին, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում, ձեռամբ Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Նավասարդ եպս. Կճոյանի, քահանայական ձեռնադրություն եւ օծում ստացան 5 բարեշնորհ սարկավագներ: Սրբազան արարողությունը հանդիսապետում էր Ն.Ս.Օ.Տ.Տ Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը:

Համաձայն Հայ եկեղեցու ձեռնադրության Մաշտոցի՝ Սբ. Պատարագի ընթացքում ընծայացուները սաղմոսների փոխասացության ներքո ծնկաչոք բարձրացան Ավագ Սբ. Խորան եւ դառնալով դեպի հավատացյալ ժողովուրդը՝ բարձրացրին իրենց ձեռքերը՝ ի նշան աշխարհիկ կյանքից հրաժարման: Ձեռնադրող սրբազան հայրն օծեց ընծայացուների ճակատները, աջ եւ ձախ ձեռքերի ափերը եւ նոր անուններով կոչեց նրանց. Հովհաննես սրկ. Անտոնյանը վերանվանվեց Տ. Զգոն քահանա, Տիգրան սրկ. Եղիազարյանը՝ Տ. Ռուբեն քահանա, Նելսոն սրկ. Բաբայանը՝ Տ. Մուշեղ քահանա, Հրանտ սրկ. Կոստանյանը՝ Տ. Զոհրապ քահանա, Էդգար սրկ. Սողոմոնյանը՝ Տ. Գնել քահանա: Օծումից հետո սրբազան հայրը նորընծա քահանաներին փոխանցեց հաղորդության սկիհը՝ տալով նրանց պատարագելու եւ Տիրոջ մարմինն ու արյունը ժողովրդին բաշխելու իշխանություն:

Նույն օրը՝ երեկոյան ժամերգության ընթացքում, կատարվեց նորաօծ երեք քահանաների վեղարի տվչության եւ աբեղայի օրհնության կարգ: Տ. Մուշեղ քահանան, Տ. Զոհրապ քահանան եւ Տ. Գնել քահանան դարձան կուսակրոն քահանաներ՝ համալրելով Մայրավանքի միաբանների շարքերը:

Դասախոսեց Լոնդոնի Բրիտանական գրադարանի արեւելյան բաժնի պատասխանատու Տ. Ներսես ավագ քահանա Ներսիսյանը

Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի հրավերով ապրիլի 15-ից մինչեւ մայիսի 2-ը Մայր Աթոռի Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարանում եւ Սեւանի Վազգենյան դպրանոցում դասախոսություններով հանդես եկավ Լոնդոնի Բրիտանական գրադարանի Արեւելյան բաժնի պատասխանատու, Լոնդոնի հայոց Սբ. Եղիշե եկեղեցու հոգեւոր հովիվ Տ. Ներսես ավագ քահանա Ներսիսյանը:

Հոգեւոր հաստատությունների բարձր լսարանների սաների համար արժանապատիվ տեր հայրը կարդաց Նոր Կտակարանի աստվածաբանությանն առնչվող շուրջ 20 դասախոսություն: Նախատեսվում են նաեւ առանձին հանդիպումներ ողջ ուսանողության հետ:

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց Ռուսաստանի կրթության նախարարին

Ապրիլի 28-ին Նորին Սրբություն Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Ռուսաստանի Դաշնության կրթության նախարար Վլադիմիր Ֆիլիպովին՝ ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարար Լեւոն Մկրտչյանի եւ ռուս-հայկական Սլավոնական պետական համալսարանի ռեկտոր Արմեն Դարբինյանի ուղեկցությամբ:

Հանդիպման ընթացքում խոսվեց երիտասարդության դաստիարակության գործում եկեղեցու կարեւոր դերի, ինչպես նաեւ կրթական հաստատություններում կրոնի ուսուցման անհրաժեշտության մասին՝ իբրեւ հոգեւոր-բարոյական արժեքների եւ ազգային ինքնության պահպանման կարեւոր երաշխիք:

Վեհափառ Հայրապետին մանրամասն ներկայացնելով ՌԴ կրթության նախարարության գործունեությունը՝ պրն. Ֆիլիպովը նշեց նախարարության սերտ համագործակցությունը Մոսկվայի պատրիարքարանի հետ եւ Ռուս Ուղղափառ եկեղեցու՝ իբրեւ ավանդական դավանության կրողի, կարեւոր դերն ու գործուն ներկայությունը կրթական ոլորտում:

«Յուրաքանչյուր ժողովրդի համար առաջնային են ազգային արժեքները, որոնք պետք է հարգվեն»,- ասաց Վեհափառ Հայրապետը՝ ողջունելի նկատելով կրթական ասպարեզում համագործակցությունը պետության եւ եկեղեցու միջեւ եւ համոզմունք հայտնելով, որ այն անհրաժեշտ է ազգային ինքնության պահպանման համար:

Զրույցի ընթացքում Նորին Սրբությունն անդրադարձավ նաեւ Սբ. Էջմիածնի պատմությանը, Հայ եւ Ռուս եկեղեցիների փոխհարաբերություններին:

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի տեղեկատվական համակարգ

ԲԱՐՁՐՅԱԼ ԱՍՏՎԱԾ ՈՒՄ ՇԱՏ Է ՍԻՐՈՒՄ, ՆՐԱՆ ՇԱՏ Է ԽՐԱՏՈՒՄ, ԵՎ ՈՒՄ ՈՐՊԵՍ ՈՐԴԻ Է ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ, ՆՐԱՆ ՀԱՃԱԽ Է ՊԱՏԺՈՒՄ

Սկիզբը՝ նախորդ համարում

Մարդու գերագույն նպատակը պետք է լինի բարձրագույն էակին ապավինելն ու Նրա ավանդած պատգամներով առաջնորդվելը:

Թեեւ այս բազմաձակ ճշմարտություններով լի է նաեւ մեր պատմությունը, բայց քանի որ Հայկի որդիները չեն սիրում դասեր քաղել իրենց հայրերի փորձառություններից, ուստի եւ այս անգամ էլ նրանք, տրվելով անձնական, շահադիտական ու փառամոլական կրքերին ու տենչանքներին, կամա թե ակամա, ազգի պատկառելի թիվ կազմող մի մասը մատնեցին անօրեն թշնամու ձեռքը... Ցավոք, այդ բազմաձակ ճշմարտությունների առկայությանը հակառակ, հայոց հոգսերով ու ցավերով «մտահոգված» ժամանակի ավագանին, մոռանալով իր հայրերի հորդորները, ապավեն փնտրեց մարդկանց մեջ, չքննեց ազգի կյանքի ընթացքն ու ապրելաձեւը, խորամուխ չեղավ Ս. եկեղեցու աստվածային հաստատության կողմից հանապազ ազդարարվող երկնային ճշմարտությունների հայեցողության մեջ... Միով բանիվ՝ հայոց ազգի որդիները, իրենք իրենց «գիտուն ու կրթյալ» համարելով, արհամարհեցին Տիրոջն ու Նրա փորձառությամբ, սակայն իմաստությամբ ու աստվածային անճառելի զորությամբ լեցուն նվիրյալների հորդորները, եւ ըստ այդմ՝ պատճառ դարձան, որ թշնամին՝ չարի հոգով տոգորվածը, իր արյունաքաղց էությամբ ելնի երկնային Հոր բանավոր հոտի դեմ եւ Նրա իսկ փարախում սպանդ սարքի բյուրավոր գառների, որոնցից շատերն Ամենակալի սիրասուն որդիներն էին, որոնցից շատերն այս կյանքում լույս էին խավար աշխարհը լուսավորելու: Բայց քանի որ ընտիրների ու սիրելիների արյամբ պետք է մեղավորների անօրինություններն ու պղծությունները սրբվեն, ուստի այդ բյուրավոր Լույսի որդիները, իրենց Տիրոջ իսկ օրինակով, առանց վախի ու դիմադրության իրենց պարանոցները յաթաղանի առաջ պարզեցին. *«Ինչպես ոչխար, Նա մորթվելու տարվեց, եւ ինչպես գառ, անմռունչ կանգնած է խուզողի առաջ եւ նրա նման Իր բերանը չի բացում»* (Եսայի ԾԳ 7):

Արդարեւ, թեեւ հայոց ազգը պատառազվեց ու իր արյամբ վարձահատույց եղավ, բայց սակավին չեն ավարտվելու նրան խրատող՝ աստվածային պատիժներն ու պատուհասները, քանզի հայ իրականության մեջ դեռ կան ու նույնիսկ մի որոշ ժամանակ էլ ի հայտ են գալու նմանք, ովքեր ներսից լինելով՝ պիտի փորձեն խառնակություն սերմանել եւ այդպես իրենց խավար նկրտումներին հագուրդ տալ: Եվ որպեսզի Լույսի որդիներն ի վիճակի լինեն այդ դժնդակ ժամանակներում չարին դիմագրավել, հույժ անհրաժեշտ է, որ մեր Ս. եկեղեցին ու ազգը, ի վերջո, ընդունեն, որ մենք չունենք ուրիշ ապավեն՝ բացի ամենակարող Տիրոջից ու Նրա կողմից մեզ պարգեւված շնորհներից՝ հույսից, հավատքից, սիրուց եւ խաղաղությունից: Եվ առավել եւս սիրուց ու խաղաղությունից, *«որը մանավանդ խաղաղ հոգեվիճակն է»* (Տ. Տ. Վազգեն Ա Հայրապետ): Այո՛, որովհետեւ այնտեղ, որտեղ տիրում է խաղաղ ու սիրով տոգորված գործակցություն ի Քրիստոս եղբայրների միջեւ, այնտեղ իջնում է Տիրոջ օրհնությունը, եւ այդ տունը, վայրը, երկրամասը հավետ պատնեշվում է անճառելի պարիսպներով, եւ ոչ ոք մարմնավորներից ու անմարմիններից, չի կարող դրան մերձենալ ու պղծել:

Արդ, ցեղասպանություն տեսած մեր ազգի ու Ս. եկեղեցու գերագույն խնդիրը պետք է լինի աստվածահաճո կյանք վարելը եւ երբեք-երբեք, Տիրոջից բացի, որեւէ մեկին չապավինելու անսասան վճիռը (Եղք Ի 4-6), որպեսզի իրականանա մեր եռանելի հայրերին Աստծո տված խոստումը:

Մահկանացու արարածներից ոչ ոք վստահելի ապավեն չի կարող լինել. Աստծո պատկերով ու նմանությամբ ստեղծված (Ծննդ. Ա 26) մարդու իրական ու ճշմարիտ բարիքների աղբյուրը եւ միակ ապավենն ամենակալ Աստված է. *«Դու ստեղծեցիր ինձ Քո պանծալի պատկերով, Վեհից նմանողությամբ, օժանդակելով անուժ տկարիս»* (Ս. Գրիգոր Նարեկացի):

Բարձրյալ Աստված աղամորդու համար ամեն ինչ է՝ ե՛ւ կյանք, ե՛ւ ճշմարտություն, ե՛ւ իմաստություն, ե՛ւ բարօրություն, ե՛ւ երջանկություն, ե՛ւ հարստություն, ե՛ւ ապավինություն, ե՛ւ պաշտպանություն, ե՛ւ անմահություն:

Ուստի եւ անհրաժեշտ է ոչ թե մեղանչական ու մահկանացու մարդկային բնությանն ապավինել (չէ՞ որ Տեր Աստված ասաց. «ԹՈՂ ԱՆԻԾՅԱԼ ԼԻՆԻ ԱՅՆ ՄԱՐԴԸ, ՈՐ ԻՐ ՀՈՒՅՍԸ ԿԴՆԻ ՄԱՐԴՈՒ ՎՐԱ՝ ԱՊԱՎԻՆԵԼՈՎ ՆՐԱ ՄԱՐՄՆԻՆ ՈՒ ԲԱԶԿԻՆ, ԻՍԿ ՆՐԱ ՍԻՐՏԸ ԿԱՊՏԱՄԲԻ ՏԻՐՈՋ ԴԵՄ» (Երեմ. ԺԷ 5), այլ աներկբա հավատքով Տիրոջ զորակցությունը, օգնությունն ու օրհնությունը հայցել պետական ավագանու, եկեղեցականների եւ բովանդակ ազգի համար. *«Երանի՜ այն ժողովրդին, որը գիտակցում է Քո օրհնությունը, Տե՛ր, նա Քո երեսի լույսով պիտի ընթանա»* (Սաղմ. ՁԸ 16):

Միայն աղոթքի ուժով է, որ հրաշք է լինում, միայն աղոթքի զորությամբ է, որ անկարելին հնարավոր է դառնում: Ի վերջո, աղոթքը հարկավոր է ոչ միայն երկրավոր կյանքի, այլեւ մանավանդ հավիտենական փրկության համար, *«որովհետեւ մեր բոլոր բարեգործությունները Աստծո շնորհով են մեզ արժանացնում փրկությանն ու հավիտենական կյանքին, իսկ Աստծո շնորհը տրվում է միմիայն աղոթքով ու խնդրանքներով...»* (Պողոս պատրիարք Ադրիանուպոլսեցի):

Մեր մայր եկեղեցու եւ հայրենի պետության առջեւ ծառացած բոլոր դժվարություններն ու խնդիրները, հավատո՛ւմ ենք, միայն աղոթքով պիտի հաղթահարվեն. «Այդ տեսակը (այստեղ՝ մեր ներկա կացությունը - Ա. Դ.) ուրիշ բանով չի ելնի, եթե ոչ ծոմապահությամբ ու աղոթքով» (Մարկ. Թ 28), միայն մեր Տեր Աստծո զորակցությամբ ու օգնությամբ է, որ մենք ազգովի ի զորու պետք է լինենք մեր մայր հայրենիքը հզորացնելու, շենացնելու, ծաղկեցնելու, ինչպես եւ մեր մայր եկեղեցին պայծառացնելու. *«Եթե Տերը տունը չշինի, իզուր են չարչարվում այն շինողները, եթե Տերը քաղաքը չպահպանի, իզուր են հսկում պահապանները նրա»* (Սաղմ. ՃԻԶ 1):

Արթուր ԴՊԻՐ

Ժանսեմ. «Կինը եգիպտացորենով»

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

Ս. ԳՅՈՒՏ Ա ԱՐԱՀԵԶԱՑԻ (461-478)

Սկիզբը՝ թիվ 7

Գյուտ կաթողիկոսը 462 կամ 463 թվին դիմավորեց նախարարներին, որոնք պարսից արքայից արքայի հրամանով վերահաստատվեցին իրենց տիրույթներում՝ վերստանալով տանուտիրության իրավունքը: Պատմիչների հաղորդումների համաձայն՝ չնայած հալածանքներին եւ կրած զրկանքներին՝ գերեվարված 37 իշխաններն էլ կենդանի էին մնացել: Փարպեցու հավաստմամբ՝ նրանք մահացան բնական մահով եւ թաղվեցին տոհմական դամբարաններում: Գյուտ Ա Արահեզացին, որին պատմիչը բնութագրում է որպես «այր լի գիտութեամբ հայոցս եւ առաւելեալ յունիւն, յորդասաց բանիւ եւ առատաբուղք վարդապետութեամբ», Վաղարշապատի կաթողիկեում, հրճվալից բազմության ներկայությամբ, հոգեշունչ քարոզներով նրանց դիմավորեց՝ հիշելով Վարդանի եւ Վարդանանց նահատակությունը, քահանաների վկայությունը եւ Աստծու զորությամբ՝ վերադարձը գերեվարված նախարարների, որոնք ստացան նրա օրհնությունը: Երկրում աստիճանաբար սկսեց վերհառնել ազգային ոգին: Հայրենասեր ուժերը՝ ի դեմս կաթողիկոսի, ձեռք բերեցին թե՛ գաղափարական առաջնորդի եւ թե՛ իրենց գործունեության հովանավորի ու պաշտպանի:

Շուրջ մեկ տասնամյակ շարունակվեց Գյուտի, ընդհանուր առմամբ, կանոնավոր պաշտոնավարությունը: Կաթողիկոսը ձեռնամուխ եղավ եկեղեցական բարենորոգությունների վերահաստատմանը, կանոնական ու ծիսական արարողությունների կարգավորմանը: Չնայած այն իրողությանը, որ ծիսական մատյաններում Գյուտին վերագրվող հատուկ մասեր չկան, այնուամենայնիվ, նրա հովվապետական հսկողության մասին է վկայում Դավիթ Անհաղթին ուղղված ոչ ծավալուն նամակը: Երբ Անտիոքից եւ Ավլին գյուղից Կոստանդին, Պետրոս եւ Թեոդորոս անունով երեք աղանդավոր նեստորական գալիս են Հայաստան եւ սկսում քարոզել, կաթողիկոսը նրանց քարոզչությունն արգելակելու համար դիմում է Դավիթ Ներգինացուն, որ նա գաղափարական առումով պաշտպանի ուղղափառությունը: Մ. Օրմանյանի կարծիքով՝ կաթողիկոսը հիշյալ նամակը գրել է իր պաշտոնավարության առաջին տասնամյակում եւ ոչ թե հաջորդ շրջանում, երբ նա, պաշտոնից հեռանալով, հաստատվել էր Ոթմուս գյուղում:

Գյուտ կաթողիկոսի հրամանով՝ ամենուր Վարդանանց պատերազմի զոհերի հիշատակին եկեղեցիներ էին կառուցում եւ հուշարձաններ կանգնեցնում: Դրանցից մեկի մասին հիանալի տեղեկություններ է պահպանել Ստեփանոս Օրբելյանի «Պատմութիւն նահանգին Սիսական» աշխատությունը: Ավարայրի ճակատամարտից հետո արցախահայերի մի զորաջոկատ, Մարտիրե անունով մի հրամանատարի ղեկավարությամբ, Վայոց ձորի վրայով փորձում է նահանջել Արցախ՝ ձգտելով խուսափել պարսից զորահրամանատար Աթաշխուդայի զորաբանակի հետապնդումից: Արցախահայերը, ծանր կռիվներ մղելով Եղեգյաց եւ Մոզան գետերի ջրկիցի՝ հետագայում Անգեղձոր կոչված նեղ ձորակի, Ոստինք եւ Արտաբույնք գյուղերի գետակների ջրկիցի եւ Ցաղացքար ուխտի շրջանում, ի վերջո պարտվում են պարսկական զորաբանակից եւ ոչնչացվում: Ծանր կորուստներ են կրում նրանց օգնության եկած Ոստինքի եւ Արտաբույնքի սեպուհները եւ ընտիր զորականները, իսկ արցախահայերի առաջնորդ Մարտիրեն Անգեղձորի կռվում ընկնում է հերոսի մահով: Ձախից դեպի Ցաղացքարի ուխտին նայող ձորադռան շրջանում, որտեղ տեղի ունեցավ վճռական ճակատամարտը եւ որը կոչվեց Մարանդ, ավելի ուշ մասուռ կառուցվեց, իսկ Ոստինք եւ Արտաբույնք գյուղերի ջրկիցի հատվածում տեղի բնակիչները եկեղեցի կառուցեցին: Իմանալով այն մասին, որ Մարանդի ճակատամարտի մասնակից մի պարսիկ, որ զորքի գուշակն էր, ինչ-ինչ հրաշքից ազդվելով՝ դարձել էր քրիստոնյա, որի գերեզմանի վրա հետագայում մասուռ էին կառուցել, Գյուտ կաթողիկոսն իր հովվապետության իններորդ տարում կարգադրում է ճակատամարտի վայրում վկայարան կառուցել եւ այնտեղ թաղել զոհվածների ոսկորները: Հրեւը, Շահիրեսը, Արշեն երեցը եւ Աբդիուն կառուցում են վկայարանը՝ երկնանման հրաշակերտ մի շինություն՝ երկգմբեթ եւ եռախորան: Մոզն կամ Մոզան գետից մինչեւ Սրկղոնք կոչվող լեռնակողմը տրվում է եկեղեցուն՝ որպես նրա պաշտոնյաների ժառանգություն: Եկեղեցու շինարարությունն ավարտելուց հետո գալիս են Գյուտ կաթողիկոսն ու Սյունյաց Անանիա եպիսկոպոսը, որոնք բազմամբոխ ժողովրդով նշում են եկեղեցու նավակատիքը եւ հողին հանձնում սրբերի, այսինքն՝ հայրենիքի համար զոհվածների ոսկորները: Հետագայում, երբ այն ավերվել էր, այդ վայրում հիմնվեց Խոտորալեզ կամ Մխտորալեզ գյուղը: Ղ. Ալիշանը հիշյալ բնակավայրը նույնացրել է Բաշքենդ (այժմ՝ Վերնաշեն) գյուղի հետ: Գյուտ կաթողիկոսի կատարածը որոշակի նպատակներ էր հետապնդում: Նա, վառ պահելով Վարդանանց պատերազմի զոհերի հիշատակը, ոչ միայն փառաբանում էր ազգային հերոսներին, այլեւ նոր սերնդին դաստիարակում հայրենասիրության ոգով:

Մինչ Գյուտ կաթողիկոսը բուռն գործունեություն էր իրականացնում Հայոց եկեղեցու դիրքերն ամրապնդելու, ժողովրդի ոգին բարձրացնելու եւ վերջինիս հայրենասիրական շունչ հաղորդելու ուղղությամբ, երկրի կացությունն սկսեց բարդանալ՝ պարսից արքունիքի խարդավանիչ քաղաքականության հետեւանքով: Չկարողանալով հասնել իր նպատակին կռվի դաշտում եւ բռնությամբ՝ պարսից արքունիքն սկսեց խրախուսել հավատուրացությունը՝ պաշտոններ բաժանելու եւ տիրույթներ շնորհելու միջոցով: Պարսից արքունիքին դուր գալու համար գտնվեցին նախարարներ, որ դեռ արտոնությունները չստացած՝ ընդունում էին զրադաշտականությունը՝ չնայած իրենց հոգեւոր էությամբ զրադաշտական չէին դառնում: Շատերը, ուրացությամբ ձեռք բերելով տոհմի նահապետությունն ու տանուտիրությունը, վախենում էին որեւէ ինքնուրույն քայլ կատարելուց՝ չվնասելու համար իրենց դիրքերը: Նշանակալից թվով նախարարներ էլ տեսնելով, թե ինչպիսի պատիվների էին արժանանում ուրացողները, պաշտոնից չզրկվելու կամ էլ պաշտոն ձեռք բերելու համար հետեւում էին ուրացողների դասին: Ավելորդ է ասել, որ ուրացողները, կորցնելով իրենց նկատմամբ ժողովրդի հարգանքը, առանձին համարում չունեին նաեւ պարսից արքունիքի աչքում: Նրանց օգտագործում էին, սակայն չէին հարգում, եւ ինչպես Ղազար Փարպեցին է հավաստում, Պերոզի կարծիքով՝ իր հպատակներից «այր՝ անպիտան եւ գունդ յետին Ասորին է, բայց քան զԱսորի՝ Հայն է այր յետին եւ անպիտան»: Հասկանալի է, որ այդ գաղջ միջավայրում քսությունն ու ստորությունը, մարդկային ամենազզվելի բարքերը ծաղկում էին: Ուրացողներն իրենց համարումը պարսից արքայից արքայի աչքում բարձրացնելու համար հայրենասեր նախարարներին տեղի-անտեղի մեղադրում էին անհավատարմության, դավաճանության եւ հունական կամ բյուզանդական կողմնորոշման մեջ:

Շարունակությունը՝ էջ 5

ԽՐԻՄՅԱՆ ՀԱՅՐԻԿԸ ԵՎ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՄԱՄՈՒԼԸ

Այս տարի լրանում է Խրիմյան Հայրիկի ծննդյան 182 եւ մահվան 95-րդ տարեդարձը, թող այս համեստ հոդվածը հանդիսանա նրա հիշատակի հանդեպ մեր հարգանքի արտահայտությունը:

Հանրահայտ է, եւ ոչ մեկին այսօր չես զարմացնի պատկերազարդ բազմաբնույթ պարբերականներով, որոնք խոշոր առավելություն ունեն ընթերցողների մոտ մյուս պարբերականների համեմատությամբ: Դրանք առավել մատչելի են, ուսուցանող եւ բավականություն են պատճառում ընթերցողին, օգնում նրան նրբացնելու, զարգացնելու ճաշակը եւ ձգտելու դեպի գեղեցիկն ու գիտելիքը:

Պատկերազարդ թերթի նշանակությունն ավելի արդիական դարձավ քրիստոնեության գիտելիքների պարզաբանման, տարածման խնդրում: Ահա հինգ տարի է՝ սկսած 1997 թվականից, ինչ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի Քրիստոնեական դաստիարակության կենտրոնը լույս է արձակում «Քրիստոնյա Հայաստան» կրոնական, մշակութային, լրատվական երկշաբաթաթերթը: Այն իր պատկերազարդ ձեւավորումով եւ բովանդակությամբ խոշոր նպաստ է բերում հավատացյալ ընթերցողներին, օգնում նրանց իմանալու հայ ազգային ու հոգեւոր-կրոնական խորհուրդները, ազգի՝ քրիստոնեության հավատքին անցնելու կարեւորությունը, նրա պատմական նշանակությունը:

Անդրադառնալով անցյալին՝ ասենք, որ մինչեւ 19-րդ դարի 90-ական թվականները հայերեն հրատարակվող մամուլի էջերը հիմնականում առանց լուսանկարների էին եւ ոչ պատկերազարդ:

Եվ ահա 1890 թվականի հունվարից Թիֆլիսում հրատարակվող «Արձագանք» գրական եւ քաղաքական շաբաթաթերթը լույս է տեսնում պատկերազարդ, որը մեծ ուշադրության է արժանանում:

Ինչպես հայտնի է, այդ տարիներից ամբողջ հայության շրջանում, եւ ոչ միայն հայության, խոշոր հեղինակություն է վայելում ազգի ազնիվ զավակ Խրիմյան Հայրիկը:

1890 թվականի ապրիլի 4-ին լրանում էր այդ մեծահամբավ հոգեւորականի ծննդյան 70-ամյակը, իսկ նա գտնվում էր Երուսաղեմ քաղաքում, որտեղ աքսորված էր թուրքական իշխանության կողմից: Հակառակ իր աքսորական վիճակին՝ նրա հետ միշտ կապի մեջ էին ազգի նվիրյալներից շատերը: Այստեղ էլ նա հաճախակի ստանում ու կարդում էր «Արձագանքը»: Թերթի խմբագիրը, ծանոթ լինելով Հայրիկի հայրենասիրական գործերին եւ դեպի թերթը ունեցած նրա վերաբերմունքին, ամեն անգամ առաքում էր նրան «Արձագանքի» օրինակները: Եվ ահա Հայրիկը, ստանալով հերթական համարը, այնտեղ ընթերցում է խմբագրության շնորհավորանքներն իր ծննդյան 70-ամյակի առթիվ: Այդպիսի ուշադրության համար իր պատասխան նամակով գրում է.

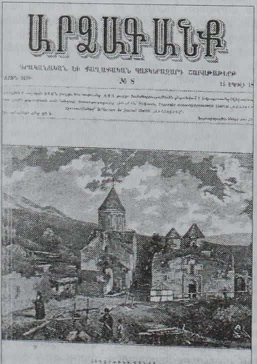
ԱՐՁԱԳԱՆՔ
№ 8

«Մեծարոյ խմբագիր «Արձագանք» պատկերազարդ շաբաթաթերթի:

Յիշելով զՀայրիկ եւ նրա եօթանասունամեակի շրջանը՝ կը շնորհաւորէք նրա ծերութեան հասակը: Աւաղ ես այդ հաշիւը մոռացած էի, զի մեր կեանքը հաշիւ չունի, եւ ոչ ոք մեր աշխարհէն ինձ յիշեցուց, եւ միթէ չը գիտէք, թէ մեր աշխարհի մէջ կեանքի հաշիւը չը կայ:

Թոյլ տուր, որ ես էլ նոր փառաւոր ձեռնարկութիւնդ շնորհաւորեմ: Ուրախ եմ եւ շատ ուրախ պատկերազարդ «Արձագանք» թերթիդ նորափայլ հրատարակութեան, որ մինչեւ ութերորդ թերթ մեզ հասաւ:

Գիտէ՞ք ես շատ սիրահար եմ պատկերներու, մանաւանդ երբ այդ պատկերներ Աստուածաշունչ գրոց եւ Աւետարանի հրաշալեաց վերաբերին: Եւ դուք իմաստուն խորհրդով երկնային մասն երկրին հետ կը խառնէք, որպէս զի ժողովուրդ ոչ միայն գեղարուեստով սքանչանայ, այլեւ հոգին սուրբ կրակով վառի: Ոչ միայն ինձ, այլեւ համայն ազգին ո՞ր չափ սիրելի են մեր հայրենեաց վանքերու հոյակապ տաճարած պատկերներ, ինչպէս ՀԱՂԱՐԾՆԻ վանուց պատկերը:

Իսկ ես կօրհնեմ զձեզ եւ ձեր այդ ձեռնարկութիւն, որ տակաւ-տակաւ աճի եւ զարգանայ եւ նոր ոգի ներշնչէ մեր ազգին:

Վասն ձեր աղոթարար
25 ապրիլի»:

Հայրիկի գնահատականը եւ կարծիքը մեծ նշանակություն ունեցան խմբագրի դիրքորոշման համար. թերթի պատկերազարդումը շարունակվեց եւ լայն տարածում ստացավ նաեւ մյուս հայ պարբերականների կողմից:

Հենրիկ ԽԱՌԱՏՅԱՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱԶԳԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Պայքար Հայոց պետության պահպանման համար. ՊԱՐՈՒՅՐ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆԻ

Մովսես Խորենացին իր «Հայոց պատմության» առանցքում դրել է հերոսականությունը եւ հավատքային անաղարտությունը եւ կարեւորելով Հայկազունիների ազգաբանությունը՝ նշել. «Բաց թողնելով դեպքերից ոչ կարեւորները՝ ասենք ինչ որ անհրաժեշտ է»: Պատմահայրն օտար բռնակալների դեմ հայ ժողովրդի մղած պայքարը Հայկ նահապետի՝ Բելի դեմ մղած հաղթական պատերազմից (Ք. ծ. ա. III հազարամյակ) հետո նկարագրել է Ասորեստանի հին (Ք. ծ. ա. XX-XVI դդ.), միջին (Ք. ծ. ա. XV-XI դդ.) եւ նոր (Ք. ծ. ա. X-VII դդ.) թագավորությունների ժամանակագրությանը զուգահեռ:

Հին Ասորեստանի թագավորության գահակալ Նինոսը ճանաչեց հայկյան Արամի թագավորությունը: Արամը, ավարտելով իր կռիվներն արեւելցիների հետ, Ասորեստանում գտավ, հալածեց եւ սպանեց իր երկիրն ապականող Բարշամին՝ հսկաների ցեղից: Ասորեստանի դաշտերի մեծ մասն Արամը հարկատու դարձրեց եւ հանձնեց Հայկազունի Կադմոսի տան տնօրինությանը:

Հայ ժողովուրդը պայքարն արեւմուտքից եւ հարավից հարձակվող օտար բռնակալությունների դեմ շարունակեց նաեւ Հայասա-Հայքի եւ Նաիրյան թագավորությունների ժամանակ (Ք. ծ. ա. II հազարամյակ), որոնք ներկայացնում էին Հայոց պետականության հնագույն հիմքի՝ Արատտայի եւ Արմանումի (Ք. ծ. ա. III հազարամյակ) վրա բարձրացած Արարատյան թագավորությունների միջին փուլը:

Միջինասորեստանյան դարաշրջանի թագավոր Տեւտամոսի օրոք Հայոց զորավար Հայկազունի Զարմայրը մասնակցեց Իլիական պատերազմին՝ օգնելով Տրոյայի վերջին թագավոր Պրիամոսին:

Նորասորեստանյան թագավորության սկզբնական ժամանակաշրջանը համընկավ Հայաստանում Արարատյան-Վանի թագավորության ժամանակաշրջանին, որի կենտրոնը Վանա լճի շրջակա ավազանում գտնվող Բիաինելե-Վանն էր: Լճի հյուսիսային ափին գտնվող Արճեշ քաղաքը դարձավ Հայոց Արամե արքայի պետության մայրաքաղաքը: Արամ-Արամե անունը դարեր առաջ ապրած Հայկազունի Հարմայի որդու՝ Արամի եւ Արամե Արճեշեցու գործունեության միահյուսմամբ պահպանվել է Մովսես Խորենացու «Հայոց պատմության» Հայկազունի Արամի կերպարի մեջ:

Արամեից հետո իշխանությունն անցավ Հայաստանի հարավային շրջանների կառավարողներին, որոնց կենտրոնը դարձավ Վան-Տոսպ քաղաքը: Հայկազունիների գլխավոր ճյուղը մնաց Այրարատում եւ Աղձնիքի ու Սասունի բարձրադիր լեռնային շրջաններում՝ Հայոց պետության մեջ առաջատար տեղը ժամանակավորապես զիջելով իրենից ճյուղավորված հայ իշխանական տոհմերից մեկի՝ Վասպուրականի Արծրունիների տոհմի նախնիներին, որոնք Վանի՝ բիաինական արքայատոհմի հիմքը դրեցին, որի ժառանգորդները, իրենց գերակայությունը հաստատելիս, մրցակցության մեջ մտան Հայկազունիների արքայատոհմի գլխավոր ճյուղի հետ:

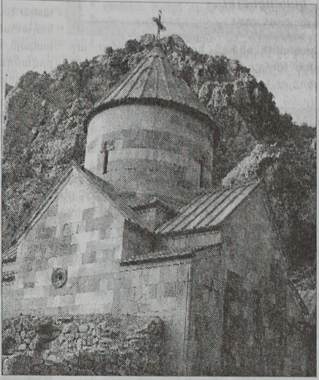

Արամեին հաջորդած Սարդուր թագավորն իր թագավորության մայրաքաղաքը հռչակեց Վան-Տոսպ քաղաքը՝ իրեն կոչելով «մեծ արքա», «հզոր արքա», «Նաիրի երկրի արքա»: Վանա ժայռի շրջակայքում նա կառուցեց մայրաքաղաքի միջնաբերդը: Մովսես Խորենացին պահպանել է Վան քաղաք-բերդի բնական միջավայրի գեղատեսիլ նկարագրությունն արեւելյան կողմից, որտեղից երեւում է «ծովի ափին մի երկայնաձեւ բլուր, որ երկայնությամբ ձգվում էր դեպի արեւմուտք՝ հյուսիսային կողմում մի փոքր թեքությամբ, իսկ հարավային կողմից ուղղահայաց դեպի երկինք բարձրացած մի կանգուն ու անթեք քարաժայռ կար: Սրանից դեպի հարավ հեռուն տարածվում էր մի դաշտանման երկայնաձեւ հովիտ, որ լեռան արեւելյան կողմից իջնում էր ծովի ափը, ընդարձակ եւ գեղեցիկ ձորի ձեւով. նրա միջով հոսում էին լեռներից իջնող, ձորձորներից ու հովիտներից քամվող քաղցրահամ ջրեր, որոնք լեռների ստորոտների մոտ միավորվելով՝ ծավալվում, գեղեցիկ գետեր էին կազմում: Հովտաձեւ ձորակի մեջ ոչ սակավ շեներ կային՝ ջրերի աջ ու ձախ կողմերում զետեղված: Այս հաճելի բլուրից դեպի արեւելք կար մի փոքրագույն լեռ»:

Սարդուրի հաջորդների՝ Իշպուինիի եւ Մենուայի ժամանակ Վանի թագավորությունն ավելի հզորացավ: Այս ժամանակների հետ է (Ք. ծ. ա. IX դ. վերջին քառորդ) կապվում ասորեստանյան թագուհի Շամուրամաթի գահակալությունը, որն առասպելական Շամիրամի պատմական նախակերպարն է: Հայ ժողովրդի պայքարն Ասորեստանի նվաճումների դեմ արտացոլվել է Արա Գեղեցիկի՝ Շամիրամի դեմ մղված անզիջում պայքարին նվիրված Մովսես Խորենացու շարադրանքում: Արա Գեղեցիկի կերպարի մեջ միահյուսվել են հազարամյակների խորքից եկող Հայոց հնագույն լուսապաշտությունն անձնավորող եւ հետագայում արքայական իշխանությունը ներկայացնող թագավորների կերպարները:

Նորասորեստանյան թագավորության անկման նախանշանն էր Ասորեստանի թագավոր Սենեքերիմ-Սենաքերիբի դեմ բռնկված ապստամբությունը (Ք. ծ. ա. 681 թ.), որին մասնակցեցին նրա որդիները: Աստվածաշնչում գրված է, որ Ասորեստանի Սենեքերիմ թագավորի «որդիները՝ Ադրամելեքը եւ Սարասարը, սպանեցին նրան սրով ու փախան Արարադի երկիրը, եւ նրա փոխարեն թագավորեց որդին՝ Ասորդանը»: Ըստ Մովսես Խորենացու՝ «Սենեքերիմ թագավորի որդիները՝ Ադրամելեքն ու Սարասարը, նրան սպանելով փախան եկան մեզ մոտ», քանզի այդ ժամանակ Հայաստանում կառավարում էր Հայկազունի Սկայորդին: Արարադ-Արարատի երկիրը՝ Հայաստան, փախած արքայազն Սարասարին «մեր քաջ նախնի Սկայորդին բնակեցնում է նույն Ասորեստանի սահմանների մոտ՝ մեր աշխարհի հարավարեւմտյան կողմում: Նրա սերունդն աճելով ու բազմանալով լցրեց Սիմ կոչվող լեռը»:

Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի հնագույն շերտերը, ներառելով այս դրվագները, իրենց արձագանքներն ունեն «Սասնա ծռեր» դյուցազներգության որոշ հերոսական կերպարներում, ինչպես նաեւ Սանասուն կամ Սասուն գավառի անվանումը կապվել է Սանասարի անվան հետ: Սեպագիր արձանագրություններում Արմե կոչվող Սասունում իշխում էր Հայկազունի Սկայորդին՝ Հայոց հսկա-դյուցազնի որդին, որն ապաստան տվեց փախստականներին: Ասորեստանի նոր թագավոր Ասարհադդոնը ներխուժեց Արմե եւ դաժան հաշվեհարդար տեսավ փախստականների հետ:

Նկարագրված պատմական դեպքերը, ըստ Մովսես Խորենացու, «եղան ասորեստանցիների թագավորության ժամանակ եւ Շամիրամից եւ կամ Նինոսից հետո», իսկ «մեր Պարույրը եղավ Սարդանապալի»՝ Ասորեստանի վերջին գահակալի ժամանակ (Ք. ծ. ա. VII դ. վերջին քառորդ):

Մարաստանը, ձգտելով գերիշխանության Ասորեստանի դեմ, դաշնակցեց Հայաստանի հետ, ուր Վանի արքայատոհմն իր տեղը զիջել էր կրկին հզորացող Հայկազունիների գլխավոր ճյուղին, որի առաջնորդն էր Սկայորդու որդի Պարույրը: Հայկազունի Պարույրը, որ քաջ նախարար էր եւ զորավար, Հայոց թագավորության գահին բարձրացավ: Հայկազունիների թագավորական այս սերունդը շարունակեց «Պարույրը, Սկայորդու որդին Հրաչյա»: Ըստ Մովսես Խորենացու՝ Պարույրը Հրաչյա էր կոչվում առավելապես պայծառ երես եւ բոցավառ աչքեր ունենալու համար: Պարույրի կերպարի նկարագիրը բխում է բուն Հայկազունիների՝ մեր բնիկ նախնի՝ գեղապատշաճ, թիկնավետ, քաջագանգուր, խայտակն եւ հաստաբազուկ Հայկի եւ նրա սերունդների բնութագրից:

Պարույրն օգնեց մարերի թագավոր Վարբակեսին՝ Ասորեստանի թագավորությունը Սարդանապալից վերցնելիս: Պարույրի մասին Խորենացին ասել է. «Մեր առաջին ի Վարբակայ մարէ պսակեալ»: Պարույրին Հայոց թագավոր ճանաչելը նշանակում էր Հայկազունի Հարմայի որդի Արամի գլխավորած թագավորությունից ավելի քան հազարամյակ անց Հայոց թագավորության՝ օտարների կողմից կրկին ճանաչումը:

Շարունակությունը էջ 6

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

Ս. ԳՅՈՒՏ Ա ԱՐԱՀԵԶԱՑԻ (461-478)

Սկիզբը՝ էջ 4

Հատկապես բանսարկությունների էր ենթարկվում Վահան Մամիկոնյանը, որը Վարդան Մամիկոնյանի եղբոր՝ Հմայակի անդրանիկ որդին էր: Շնորհիվ իր անձնական հատկանիշների եւ օժտվածության՝ նա, որին Ղազար Փարպեցին անվանում է «այր մտացի, առողջախորհուրդ եւ բարեսեր», մեծ հեղինակություն ունենալով ուխտապահ նախարարների շրջանում, շարժում էր պարսիկների կասկածամտությունը: Վահանի բանսարկուների գլխավորը Գադիշո Խորխոռունին էր, որն աշխատում էր նրա հետ հաշվեհարդար տեսնել պարսից արքունիքի ձեռքերով: Հայտնվելով ծանր կացության մեջ՝ հայրենասեր նախարարներն էլ մտածում էին վիճակը շտկել օտարի օգնությամբ՝ դիմելով բյուզանդական աջակցությանը՝ ի դեմս կայսր Լեւոն Ա Թրակացու: Չնայած բազում դիմումներին ու խոստումներին՝ իրական օգնություն այդպես էլ չստացվեց: Բյուզանդիայի հրահրելու, բայց որպես կանոն՝ իր հնարավոր դաշնակիցներին չօգնելու քաղաքականությունը ոչ միայն թուլացնում էր ուխտապահների դիրքերը, այլեւ պարարտ հող էր ստեղծում քսու եւ ստոր ուժերի համար՝ բանսարկություններով զբաղվելու: Շատ նախարարներ, չուրանալու համար քրիստոնեությունը, թողնում էին ամեն ինչ եւ դառնում անապատականներ:

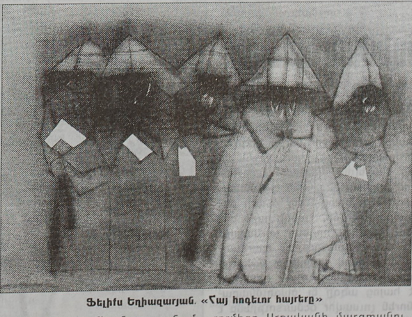

Ֆելիքս Եղիազարյան. «Հայ հոգեւոր հայրերը»

464 թվականին ավարտվեց Ստորմիզդ Արշականի մարզպանությունը, սակայն հայտնի չէ նա մահացա՞վ, թե՞ պաշտոնանկ արվեց: Ստորմիզդն իր պաշտոնավարության շրջանում իրեն դրսեւորեց որպես հմուտ եւ փորձառու պետական այր, որն իր մեղմ եւ ճկուն քաղաքականության շնորհիվ կարողացավ երկրում խաղաղությունը վերականգնել: Եթե նա, այնուամենայնիվ, պաշտոնանկ էր արվել եւ ոչ թե բնական մահով մահացել, ապա դա պարզորոշ վկայում է պարսից արքունիքի քաղաքականության կրած արմատական փոփոխության մասին, որովհետեւ Ստորմիզդի հաջորդ Ատրվշնասպ Յոզմանդյանը, անշուշտ արքունիքի թելադրանքով, որդեգրեց միանգամայն հակառակ քաղաքականություն: Պերոզը, լուր առնելով հայերի՝ հույների հետ ունեցած բանակցությունների մասին, սկսեց ավելի ականջ դնել քսու նախարարներին, եւ Գյուտ կաթողիկոսը կանչվեց Տիզբոն՝ բացատրությունների համար: 471 թվին նա, առանց դժվարություններ հարուցելու, ժամանեց Տիզբոն, որտեղ նրան հիանալի ընդունելություն ցույց տվեցին պարսիկ քրիստոնյաները՝ Տիզբոնի, Խուզիստանի եւ Հրեւի եպիսկոպոսի, այլ խոսքով՝ Պարսկաստանի պատրիարքի գլխավորությամբ: Գյուտ Ա Արահեզացին հրավիրվեց զորավար Աշտատի որդի Յազդվշնասպ Միհրանի մոտ՝ Գադիշո Խորխոռունու ամբաստանությունների կապակցությամբ բացատրություն տալու: Կաթողիկոսը բոլոր մեղադրանքներին էլ արժանի պատասխան տվեց: Նա հայտարարեց, որ ուրացողներին մտերիմ եւ բարեկամ լինել չի կարող, թեեւ կուզենա, որ նրանք դարձի գան: Ուստի հանուն դրա պատրաստ է անգամ զոհողությունների գնալ: Հույների հետ հարաբերություններ է պահպանում, քանի որ սովորել է Հոռոմց աշխարհում, այսինքն՝ Բյուզանդիայում, որտեղ ուսումնառության շրջանից հին ընկերներ ունի: Մյուս մեղադրանքը, թե ինչո՞ւ է սպասները բերում Հոռոմց երկրից, պարզ եւ հասկանալի բացատրություն գտավ. ինքը դրանք ստիպված է բերել հույների երկրից, որովհետեւ չի կարելի գտնել դրանք այլ վայրերում: Կաթողիկոսը համարձակ հերքեց իրեն անհավատարմության մեջ մեղադրանքը՝ ասելով, որ իր կրոնն իրեն հրամայում է հավատարիմ լինել, եւ ինքը վարվում է համաձայն իր կրոնի:

Շարունակելի

Բաբկեն ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

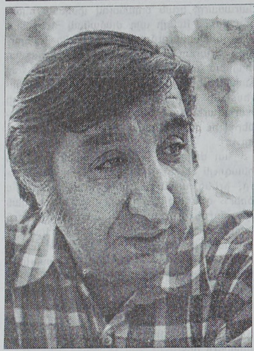

Ի՞նչ անլցնելի վիհ ու պակաս կլիներ, եթե Մհեր Մկրտչյանը չհղանար ստեղծել «Հասկում» ֆիլմը, եւ երբեմնի երանելի «Երեւան» կինոմիավորումը հնարավորություն չտար այդ մտահղացումն իրականացնելու...

ԵՐԲ ԹԱՓԱՆՑՈՒՄԸ ՀԱՍՆՈՒՄ Է ՄԱՐԳԱՐԵՈՒԹՅԱՆ

Ժամանակին «Հասկում»-ը դիտել էի Սունդուկյանում ու տպավորվել, բայց երբ ցուցադրվեց էկրանային տարբերակը, առանձին մղում չունեցա: Գուցե պատճառներից մեկն էլ այն էր, որ ամենուր եւ այնքան էին մեզ գերհագեցրել «հեղափոխության մրրկահավով», որ մենք, միայն «մի ծակից» ընկալելով Գորկուն, անտարբեր էինք դառնում... Իսկ գուցե պատճառը նաեւ այն էր, որ վերջին տարիներին որոշ «տաք գլուխներ» ոտնձգություն արին դարի մեծագույն հանճար-մարդասերների՝ Գորկու, Չեխովի հանդեպ... Հիմա՝ ֆիլմի ստեղծումից 16 տարի անց, դիտելով ոչ միայն անհարմար զգացի, այլեւ սփոփանքի պես մի բան, որ Գորկին ու հասկապես «Հասկում»-ը մաքրվեցին ինչ-ինչ շղարշից, փոշուց եւ ներկայացան իրենց ճշմարիտ արժեքով՝ եւ ոչ միայն մեզ, այլեւ գալիքին...

Տարակույս չկա, որ մեծ բեմադրիչի՝ Վարդան Աճեմյանի հետ աշխատանքը ուղղորդող էր եղել Մհեր Մկրտչյանի համար, բայց, ինչպես այս նկարն է վկայում, նա կանգ չի առել, խորացել է ու հասել սեփական հայտնություններին եւ նույնիսկ սոցիալական դրաման հասցրել մինչեւ ողբերգության մատույցները: Բնական է, երկրի եւ յուրաքանչյուր գործող անձի կենսագրական մանրամասներն ու խոհերը հապավել, ինչ-որ բան տեղաշարժել է եւ ստեղծել մի կտավ, որի մարդկային-բարոյականը համամարդկային է ու համաժամանակյա: Սակայն գորկիական բազում հարցերից Մկրտչյանն առանձնացրել ու սրել է աշխատանքի թեման՝ իբրեւ մի առանցք, որի վրա լծորդել է մնացյալը: Տեսեք, թե ռեժիսորն ու Կլեշչի դերակատար Կարեն Ջանիբեկյանն ինչպե՛ս են հնչեցնում «Աշխատանք չկա՛. առանց աշխատանքի ի՞նչ կարող եմ անել» արտահայտությունը: Կենսական ուժերով լի բանվոր, որ դատապարտվել է պարապության ու եփ է գալիս, պայթում... Արտիստը կրկնում է «Աշխատանք չկա»-ն ու ասես նետիպես այն ուղղում մեզ... Եվ այնքան ջղագրգիռ ու անմիջական, որ ասես այսօ՛ր ու մե՛զ համար է ստեղծվել Գորկու երկը:

Խորհում ես. նկարն ստեղծվել է 86 թվականին, երբ նախկին միապետության բնակիչներիս գլխում չէ՞ր իսկ ծիկրակում գործազրկության գիտակցությունը... Ուրեմն ինչո՞ւ եւ ինչպե՞ս է Մկրտչյանը փարել հենց այդ գաղափարին: Այստեղ է երեւում, թե որքան է նա խորացել Գորկու ստեղծագործության մեջ եւ դեռեւս նրա առաջին՝ «Քաղքենիներ» պիեսում որսացել Նիլի մի արտահայտությունը. «Տերը նա է, ով աշխատում է»: Անառարկելի գաղափար, որի հակադարձումն էլ դարձել է արվեստագետի սեւեռումի առարկան: Աշխատանք չունենալո՛ւ կամ չաշխատելո՛ւ պատճառով են այս մարդիկ ընկել-գլորվել հատակ. սա հայ արվեստագետի ամենակարեւոր մտահանգումն է, որ հնչում է հանց մարգարեություն: Մյուսը դերակատարների ճշգրիտ (հենց այդպես) ընտրությունն է. դերասանի ու կերպարի էության մեջ թափանցելու հազվագյուտ շնորհ, որ ոչ մեկին չես կարող մեկ ուրիշով փոխարինել: Բոլորն էլ անհատականանում են կերպարի համար կենսական սեղմ երկխոսության մեջ եւ օպերատորական աչքի, ռակուրսի, պլանի ռեժիսորական մշակված հենքում: Եվ քանի որ հենց արտահայտչակերպի առումով պահպանված է կարեւորը՝ կերպարայինը, յուրաքանչյուրի բեկված ճակատագիրն ու հոգսը ծանրանում են մտքիդ ու սրտիդ եւ դժվարացնում շնչելը... Ամբողջ կինոպատումն ընթանում է, ասես, մի շնչով, եւ եթե մի քիչ նվազ լինեին աղմուկն ու ջղաձգությունը, ավելի հաճույքով կդիտվեր: «Հաճույքով» գուցե այն բառը չէ, բայց բոլոր դեպքերում արվեստը պետք է «արթնացնի՛» նյարդերը եւ ոչ թե ջղաձգի (սա ես նկատել եմ շատ բեմադրիչների մոտ, ովքեր ժամանակակից լինելու գլխավոր հատկանիշը համարում են նյարդայնությունը): Այստեղ երբեմն առկա է այն կապը, որ մենք նկատում ենք իտալական նեոռեալիստական կինոյի հետ, սակայն, մեր կարծիքով, սա այն դեպքն է, երբ բովանդակությունն է պարտադրում ձեւը: Ճիշտ այդ կերպ էլ բացատրելի է Վլադիմիր Մսրյանի Դերասանի եւ Թամար Հովհաննիսյանի Նաստյայի նկատելի թատերայնությունը. այս պարագայում կերպարների նկարագրից եկող առանձնահատկություն է եւ ոչ ոճական մեղանչում: Նկարի նկատելի մի բարեմասնությունն էլ պաթոսի բացակայությունն է: Սոս Սարգսյանն այնպես է արտաբերում մարդու մասին իր խոսքը, մարդուն հարգելու, նույնիսկ երեխաներին հարգանքով վերաբերվելու մտքերը, որ ասես իր հոգու խորքերից է պեղում ու կորզում դրանք, եւ եթե դրանց հուզական ներգործությունը հարկավոր է լինում ընդգծել, ապա ռեժիսորն այդ անում է մեկ ուրիշի՝ տվյալ դեպքում Սատինի կրծքին թույլ ու ռիթմիկ բռունցքով հարվածող Նաստյայի միջոցով:

Ամենանշանակալին Մկրտչյանի՝ իր հերոսների անցյալի ու ներկայի անհաշտելի հակադրությունը մատուցելու հնարավորությունն է. այն, որ սեղմված-հապավված էր: Ի դեպ, դա ռեժիսորն իրացնում է ոչ թե ցնցող երաժշտության ուղեկցությամբ, այլ կատարյալ լռության մեջ: Ակամա հիշում ես Փափազյանի «Լռություններ կան, որ աշխարհ արժեն» միտքը... Ծեծված-ջարդված Նաստյայի, ոստիկանության հայտնվելու եւ Վասկա Պեպելին տանելու դրվագից հետո ծանր լռություն է իջնում, եւ օպերատորը մեզ մատուցում է այդ տիրույթից վեր՝ անշրջանակ պատուհանում, հայտնվող դեմքերը... Այնքա՞ն կորովի, արժանապատի՞վ, վայելչատե՞ս են նրանք. Բարոնը, Դերասանը, Սատինը, Նաստյան, որ ասես շառաչուն մի ապտակ են տանում (մի՞թե միայն նրանք)... Աչքերը ճպելով, տրորելով նրանք ջանում են սթափվել, կտրվել երբեմնի վայելուչ կյանքի բզկտող հուշից, քանզի դժվար է ասել նրա պատճառած ցա՞վն է շատ, թե՞ խնդությունը... Համենայն դեպս դա մեր միտքն ուղղորդում է կյանքի ու ճակատագրի վայրիվերումներն օրինաչափություն դարձրած իրականության դաժան լծակների քննությանը... Տեսապատկերը լուռ, հանդարտ, այնպես է «քանդում» քեզ, որ քարանում ես: Այսպես է Մհեր Մկրտչյանը հասնում ասելիքի գաղափարական ու հուզական հագեցման բարձրակետին: Սա արվեստագետի անկապտելի տաղանդն է:

Որտեղից ուր են ընկել մարդիկ. անտակ մի կաթսա թե խառնարան, որտեղից դուրս գալը կյանք արժեցող անհույս երազանք է... Գտնվել է գեղարվեստական ընդհանրացումն ավարտին հասցնելու, ամբողջացնելու ուշագրավ մի լուծում եւս: Դերասանի կախվելու լուրն առած հատակի բնակիչները վազում են դեպի ելարանը եւ շարվում նրա վրա... Նկարի հեղինակը նրանց մատուցում է ընդհանուր պլանով, ու մենք տեսնում ենք գորշ, կծկված միանման արարածների թե սողունների զանգված, որ ռիթմիկ շարքով սողում է ելարանն ի վեր... Օպերատորը կրկնում է այս դրվագը՝ տառացիորեն շանթելով մեր երեւակայությունը...

Եվ վերջապես ավարտը. Մկրտչյանի ողբերգական պատումի զայրալից բարձրակետը... Կախված Դերասանի տեսքից ցնցված-շաղված Բարոնն ու Սատինը ձեղնահարկի տանիքին են: Սոս Սարգսյան-Սատինը շվար դառնում է Բարոնին եւ մի անուժ «հա՛ֆ» ասում: Մհեր Մկրտչյան-Բարոնը նույնպես անուժ հաստատում է հա՛ֆ: Հետեւում են Սատինի հետզհետե զայրալից դարձող «հա՛ֆերը» եւ Բարոնի նույնպիսի պատասխանները. «Հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ...»: Հետզհետե ահագնացող, բողոքող «հա՛ֆերը» հնչում-արձագանքում են քաղաքի տանիքների, ծառերի, երկնքի համապատկերում՝ իբրեւ մարդկային բողոքի արդար աղաղակ՝ ուղղված տիեզերքին, աշխարհին, մարդկությանը...

Վարսիկ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
Թատերագետ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱԶԳԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Պայքար Հայոց պետության պահպանման համար. ՊԱՐՈՒՅՐ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆԻ

Սկիզբը՝ էջ 5

Պարույր թագավորը շարունակեց մասնակցել Ասորեստանի դեմ մղված պայքարին, որը ավելի քան տասը տարի մղում էին Մարաստանի եւ Բաբելոնի թագավորությունները: Մարաստանը Կիաքսարեսի գլխավորությամբ գրավեց Ասորեստանի հին մայրաքաղաք Աշուրը: Հայկազունի Պարույր թագավորն իր գլխավորած հայոց զորքով մասնակցեց աշխարհակալ՝ ամբարտավանությամբ լի Ասորեստանի կործանմանը: Մարաստանի, Բաբելոնի ու Հայաստանի դաշնակից զորքերը գրավեցին Ասորեստանի մայրաքաղաք Նինվեն: Մի քանի տարի անց Ասորեստանը վերջնականապես ջախջախվեց:

Հայաստանի, Մարաստանի, Բաբելոնի համախմբումը հակաասորեստանյան պայքարում տարբեր նպատակներից էր բխում: Հայոց թագավորը, գլխավորելով ազատագրական պայքարը, կռվում էր իր երկիրը բազմիցս ասպատակած ոսոխի դեմ, իսկ Մարաստանի եւ Բաբելոնի թագավորները ձգտում էին իրենց ախոյանին վերացնել եւ իրենց տիրապետությունը հաստատել Առաջավոր Ասիայի երկրներում: Ուստի Հայաստանը կրկին ստիպված պետք է պաշտպանվեր օտար նվաճողների հարձակումներից:

Խորհրդանշական է, որ հայոց ուժերը հնագույն ժամանակներից մասնակցել են խավարի կործանման պայքարին. Հայկը ոչնչացրեց Բաբելոնից եկող Բելի չարիքը, Արամը՝ ասորեստանյան ապականիչ Բարշամին, Հայկազունի Պարույրն աջակցեց Ասորեստանի կործանմանը, նրա հաջորդներից Տիգրան Երվանդյանը՝ թե՛ Մարաստանի եւ թե՛ Բաբելոնի կործանմանը: Հայոց ազատատենչ ոգին զարմանալիորեն չի հանդուրժել օտարի բռնակալությունը, քանզի այն բերում էր նաեւ հոգեւոր ստրկացում եւ օտարապաշտության պարտադրում: Հայկով վկայված ճշմարիտ աստվածապաշտության հետեւորդ է հայոց ազգը եւ ծագումնաբանորեն լուսավոր ճշմարտությամբ է գիտակցում ազատությունը: Մովսես Խորենացին, բարձր գնահատելով Հայկի տոհմից սերված թագավորների վարքը, հոգեւոր իմաստով երանի է տվել նրանց ապրած ժամանակներին. «Մեր թագավորների մեջ ինձ այս այրերն են սիրելի՝ որպես բնիկներ, արյունակիցներ եւ հավաստի հարազատներ: Եվ սիրելի էր ինձ այնժամ Փրկիչը եկած եւ ինձ գնած լիներ, եւ նրանց օրոք իմ մուտքը աշխարհ լիներ, եւ նրանց տերությամբ խրախճանայի, եւ արդի վտանգներից խուսափած լինեի»:

Հովսեփ Կարալյան. «Դեպի քաղաք»

Էդուարդ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր

ԵՂԲԱՅՐԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սեր, հավատարմություն, աստվածպաշտություն... Այս ամենի մասին շատ է խոսվում, որովհետեւ մարդկանցից Աստծու ակնկալիքը միշտ նույնն է: Իսկ թե մարդիկ ինչ չափով են իրենց պատասխանատու զգում կյանքում այդ ամենն ապրեցնելու հարցում, կարող ենք դատել, եթե յուրաքանչյուրս ինքներս մեզ քննենք անաչառորեն:

«...Ամեն ջանք գործադրելով՝ ձեր հավատով առաքինություն ձեռք բերեք, առաքինությամբ՝ գիտություն, գիտությամբ՝ ժուժկալություն, ժուժկալությամբ՝ համբերատարություն, համբերատարությամբ՝ աստվածպաշտություն, աստվածպաշտությամբ՝ եղբայրասիրություն, եղբայրասիրությամբ էլ՝ սեր» (Բ Պետ. 1/5-7):

Դեռեւս Մովսես մարգարեի ժամանակներից մարդկությանը պատվիրվեց անմնացորդ սեր առ Աստված եւ անկեղծ ու անշահախնդիր սեր՝ առ իր նմանակ մարդը: Երկնքի ու երկրի ներդաշն կապն ապահովողը, նաեւ երկրի վրա հավասարակշռություն պահպանողն այսպիսի սերն է: Եղբայր, ընկեր, մերձավոր, բարեկամ,- բոլորն էլ Աստծու պատկերով ստեղծվածներ են, որոնց հանդեպ մեր վերաբերմունքը կարող ենք կշռել ինքներս մեր հանդեպ ունեցած վերաբերմունքով: Հիշենք Սիրո պատվիրանից. **«Պիտի սիրես քո ընկերոջը քո անձի պես»**: Երբեք չպետք է կարծել, թե մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը, այս պատվիրելով, եսասիրության է կոչում մարդկանց: Սեփական անձի հանդեպ սեր ասելով՝ պետք է հասկանալ հետեւյալը. մարդն այնպես պետք է սիրի ինքն իրեն, որ սրտանց երախտապարտ լինի Աստծուն՝ իրեն կյանք պարգեւելու համար՝ գիտակցելով, որ Աստծու աչքին իր կյանքն ունի յուրահատուկ նշանակություն: Այսինքն պետք է կարողանալ Աստծու հանդեպ տածած սիրով ու երկյուղով գնահատել սեփական անձը: Ինքն իրեն այսպես սիրող մարդն ընդունակ է նույն կերպ սիրելու եւ իր եղբորը՝ գիտակցելով, որ վերջինս էլ իր առանձնահատուկ տեղն ու կոչումն ունի Աստծու աչքին: Ինքն իրեն ատող, արհամարհող մեկը կարո՞ղ է անկեղծորեն սիրել ուրիշին՝ մերձավորին, ընկերոջը: Հոգեւոր հայրերը նախազգուշացնում են ինքնատելության վտանգից՝ ուսուցանելով, որ այդ զգացմունքը մարդուն կարող է վերածել «դատավորի», մինչդեռ կա մեկ Օրենսդիր եւ Դատավոր՝ ամենաարդար Տեր Աստվածը: Քրիստոնյան պիտի կարողանա իր անձը ատելու փոխարեն՝ ատել մեղքը, խաչին գամելով՝ վերացնել, մեռցնել իր հոգում տեղ գտած մեղսալից զգացմունքները՝ զայրույթը, փառամոլությունը, չարախոսելու հակումը... Առաքինությունները ձեռք են բերվում այս եւ մյուս բոլոր մոլությունները թոթափելով:

Եղբայրասիրությանը հակադրվող մոլությունը նախանձն է: Այս չարիքն անհանգստություն է պատճառում հենց իրեն՝ նախանձոտ մարդուն: Ուրիշին չարիք ցանկանալով կամ պատճառելով՝ նախանձոտը վնասում է, նախանձի թունավոր նետերով հարվածում է ինքն իրեն. շարունակ դժգոհում է, տրտնջում, մեղադրում ամենքին, տանջվում ատելությունից: Ահա թե ինչ է ասում Հովհաննես առաքյալը. **«Ով ատում է իր եղբորը, խավարի մեջ է, խավարի մեջ է շրջում եւ չգիտի, թե ուր է գնում, որովհետեւ խավարը կուրացրել է նրա աչքերը»** (Ա Հովհ. 2/11): Հիշենք Կայենի ու Աբելի, Հակոբի ու Եսավի, Հովսեփի եւ իր եղբայրների պատմությունները: Խավարից կուրացած չէի՞ն Կայենը, Եսավը, Հովսեփի եղբայրները, որոնք պատժվեցին իրենց նախանձի, ատելության հետեւանքով, մինչդեռ Աբելը, Հակոբն ու Հովսեփը արժանացան Աստծու բարեհաճությանն ու փառավորվեցին:

Մտածե՞լ ես երբեւէ, որ քո կողքին գտնվողների հետ համեմատվելու փոխարեն ավելի լավ է՝ համեմատվես ինքդ քեզ հետ եւ յուրաքանչյուր հարցում ձգտես լինել ավելին, քան կայիր երեկ եւ ոչ թե ավելի լավ, քան ընկերդ: Նաեւ փորձի՛ր հիշել՝ արդյո՞ք հոգումդ քեն չի մնացել եղբորդ, ընկերոջդ հանդեպ ինչ-որ անհամաձայնության, հակառակության կամ վիրավորանքի պատճառով: Խորհիր՝ ինչպե՞ս կցանկանայիր, որ քեզ հետ վարվեին, եթե դու լինեիր նրանց վիճակում: Հեռացրու քեզնից քինախնդրությունը, հիշաչարությունը, սիրով ու ներողամտությամբ հանդուրժիր կատարվածը, ապա՝ Աստծուն խնդրիր, որ գթա ու ների ընկերոջդ ու նաեւ քեզ: Ահա այս դեպքում հաճելի կլինես Աստծուն: Միշտ հիշիր իմաստունի այս խոսքը. **«Հավատարիմ բարեկամը կյանքի դեղ է, եւ Տիրոջից երկնչողները միայն կգտնեն նրան: Ով երկնչի Տիրոջից, կհաջողի բարեկամության մեջ, որովհետեւ ինչպիսին ինքն է, այնպիսին էլ՝ իր մերձավորը»** (Սիրաք 6/16-17):

Եթե մեզնից յուրաքանչյուրը, Աստծու սերն ու երկյուղը սրտում, սիրի իր եղբորը, մերձավորին, սիրի այնպես, ինչպես ինքն է ցանկանում սիրված լինել, երկրի երեսից կվերանա ամեն տեսակի չարիք, եւ կթագավորեն աստվածային ամենազոր սերն ու բարությունը:

«ՍԻՐՈ ՄՈԼՈՐԱԿԻ» հարցը

Ո՞Վ ԿԱՐՈՂ Է ԼԻՆԵԼ ՔՈ ԸՆԿԵՐԸ. Ի՞ՆՉ Է ՄՏԵՐՄՈՒԹՅՈՒՆԸ:

Պատասխանել են Ն. Աղբալյանի անվ. թիվ 19 միջն. դպրոցի սաները:

Ես ուզում եմ, որ իմ ընկերը լինի ազնիվ, բարի, համարձակ եւ վստահելի: Մտերիմ ընկերները պետք է կարողանան օգնել եւ հասկանալ իրար:

Ժորա ՀԱԿՈԲՅԱՆ (13 տ.)

Իմ ընկերը կարող է լինել նա, ում ես կվստահեմ, ով ինձ հետ անկեղծ կլինի եւ ինձ չի դավաճանի: Մտերմությունը անկեղծ ընկերությունն է, երբ ընկերդ, հարազատդ ի սրտե ուրախանում է քո ուրախությամբ եւ տխրում քո տխրությամբ:

Լիլիթ ՊՈՂՈՍՅԱՆ (13 տ.)

Իմ ընկերը կարող է լինել ինձ հասակակից, բարի, ընկերասեր մեկը: Շատ կարեւոր է, որ մեր նախասիրությունները համընկնեն: Մտերիմ մարդը պետք է հավատարիմ լինի:

Տաթեւիկ ԱՎԱԳՅԱՆ (13 տ.)

ՑՈՂԸ

Նա գլուխը բարձրացրեց: Պայծառ առավոտ էր: Տերեւների վրա իջած ցողը, ադամանդակուռ մանյակի նման, նվեր էր բոլոր ծաղիկներին: Ինքն այդ ընծան չուներ: Նայեց իրեն. փշոտ ու փոքրիկ, խեղճ ու կրակ մի փուշ: Ամաչեց, ավելի կծկվեց, ինքն իրեն մտածեց. «Ի՜նչ դժբախտ եմ...»:

Ամեն առավոտ նա նայում էր իր շրջապատի գեղեցիկ ծաղիկներին, որոնք ամեն անգամ կարծես հիշեցնում էին

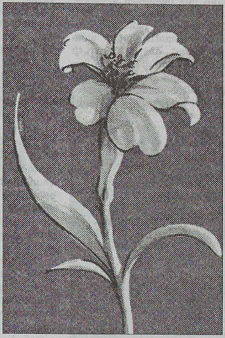

իր տգեղությունն ու ավելի ընդգծում փշոտ տեսքը: Ուզում էր հիանալ նրանցով, բայց տխրում էր: Մի օր էլ մտածեց, որ այսպես ապրել չի կարելի. «Գոնե մեկին մի օգուտ տայի,- ինքն իրեն ասաց նա,- մի՞թե ծնվել եմ միայն տառապելու համար: Այսպես չի՛ լինում: Հե՜յ, ո՞ւմ է հարկավոր իմ ջերմությունը: Այրե՛ք ինձ, գոնե ինձնով կտաքանաք...»: Այս մտքերը նրան ստիպեցին աչք չբացել այնքան ժամանակ, մինչեւ չկորչեն իր մեջ ծնված նախանձն ու դառնությունը:

Մի սովորական առավոտ էր: Դեռ չէր արթնացել (եթե արթնանար էլ, որոշել էր աչքերը չբանալ ու այլեւս չտեսնել աշխարհի գեղեցկությունը), հանկարծ նրան հրեցին: Աչքը կկոցելով՝ նայեց շուրջը: Թիթեռնիկ էր: «Հե՜յ,- ասաց թիթեռնիկը,- կապուտաչյա՛, դու ուղղակի հրաշք ես»: Լսածին չէր հավատում: Որոշեց խախտել ամեն պայման ու մի լավ նայել շուրջը, իմանալ, թե ինչ է կատարվում իրականում: Ահա՛ ինքը, սրանք էլ իր սովորական փշերը: Բայց... այս ի՞նչ հրաշքներ են հայտնվել իր փշերի մեջ. երկնագույն ծաղիկներ ու այնքան քնքուշ, որ քիչ է մնում շունչը կտրվի: Իսկ թիթեռնիկը ի՛ր շուրջն է պտտվում եւ ոչ թե ուրիշ ծաղկի: Դեռ մի կարգին ուշքի չէր եկել, երբ երկնքից մի ցող կաթեց ուղիղ այտին: Ամենապայծառ ցողն էր, ամենապայծառ ադամանդը, որ փայլում էր ողջ դաշտում: Հենց այդ պահին ականջին հասավ ծանոթ մի ձայն. «Մի՛ զարմացիր: Ամեն ինչ իր ժամանակն ունի, եւ ծաղիկներդ էլ ծաղկեցին ճիշտ ժամանակին. ճիշտ այն ժամանակ, երբ որոշեցիր թոթափել քեզնից դժգոհությունն ու դառնությունը»:

Արեւն այդ օրը երջանկությամբ էր լցրել աշխարհը, իսկ ցողը, որ ժպտում էր նրան, ուրախությունից հալվեց կապուտաչյա անծանոթուհու գրկում:

Արմինե ՈՍԿԱՆՅԱՆ (15 տ.)
Արաբկիրի հայորդյաց տան պատանի թղթակիցների դասարանի սան

ՀՅՈՒՐԱՍՐԱՀ «ԲՈՂԲՈՋՆԵՐ»

ՎՇՏԱՑԱԾ ԻՇՈՒԿԸ

Ինքներդ էլ գիտեք, որ էշը շատ հեզ կենդանի է, բայց կար մի իշուկ, որը ոչ միայն հեզ էր, այլեւ՝ վշտացած: Նրա վիշտը մեծ էր. ընկեր չուներ: Իշուկը որոշեց գնալ երկրեերկիր եւ ընկեր գտնել: Գնաց իշուկը, գնաց, հանդիպեց ձիուն: Իշուկը նրան առաջարկեց իր ընկերը դառնալ, բայց ձին հրաժարվեց ու ասաց.

- Ես չեմ կամենում քեզ պես ընկեր ունենալ:

Իշուկը շատ վիրավորվեց ձիու խոսքերից եւ հեռացավ: Գնաց, գնաց, տեսավ՝ մարգագետնում արածում է այծը: Մոտեցավ նրան ու նույն առաջարկն արեց: Այծը զարմացած թարթեց աչքերն ու պատասխանեց.

- Իմ այս բրդով, իմ գեղեցկությամբ... Ինձ սազական չէ էշին ընկեր լինել:

Իշուկը խիստ նեղացավ, հեռացավ՝ արցունք թափելով:

Նա հասավ մի գյուղ, որի մոտակայքում տեսավ սիրուն մի իշուկ: Նրա գլխին ծաղիկ կար դրված: Հեզ ու վշտացած իշուկը նման գեղեցկուհու դեռ չէր տեսել: Նա մոտեցավ եւ քաղաքավարի առաջարկեց.

- Իշո՛ւկ, կլինե՞ս իմ ընկերը:
- Կլինեմ, ինչո՞ւ չէ:

Ու նրանք ընկերացան: Հաշտ ու երջանիկ էին: Հեզ իշուկն այլեւս վշտացած չէր:

Արփի ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
Ն. Աղբալյանի անվ. միջն. դպրոց

Խաչին գամված անմեղություն
Եվ մաքրություն՝ սիրով լեցուն...
Մեղքն ես քավել դու մարդկության,
Քո արյունով պարգեւել կյանք:

Մանե ԴԱՎԹՅԱՆ (10 տ.)
Կապանի թիվ 1 դպրոց

Էջի պատասխանատու՝ ԱՆՆԱ ԱԼՈՅԱՆ

ԱՍՏՎԱԾԱՇՈՒՆՉ ՄԱՏՅԱՆԸ

Աստվածաշունչը՝ քրիստոնեության նվիրական ու սրբազան Մատյանը, եզակի արժեք ու հեղինակություն ունեցող Գիրք է եւ իրավամբ մարդկության մշակութային ժառանգության եւ համամարդկային գրականության գլուխգործոցը: Ըստ Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու՝ Աստվածաշունչն Աստծո հայտնությունն է մարդկությանը՝ Նրա խոսքերի, պատվիրանների, օրենքների, խորախորհուրդ իմաստության, մարգարեությունների, երախտիքների ու գործերի եւ տնօրինության՝ փրկչական ծրագրի ամբողջությունը:

Սուրբ Գիրքն Աստծո եւ մարդկության փոխհարաբերության իսկական վկայարան է, քանզի այստեղ Աստված բացահայտում է Իրեն, հայտնում Իր ամենասուրբ կամքը, միջամտում մարդկանց կյանքին եւ ուխտ կնքում նրանց հետ: Մյուս կողմից՝ սրբազան պատմություններում արձանագրվում է մարդու եւ ժողովուրդների պատասխանը՝ «կյանքն ու մահը, բարին ու չարը» (Բ Օր. Լ 15) ազատ կամքով ընտրելու փրկչական խորհրդի ներքո: Աստվածաշունչը բոլոր ժամանակների համար է եւ այդ իսկ պատճառով մատենագրվել է Տիրոջ հրամանով՝ ստույգ եւ անսխալաբար սերնդեսերունդ փոխանցվելու նպատակով, որպեսզի բոլոր մարդիկ «հասնեն ճշմարտության գիտությանը» եւ «փրկվեն» (Ա Տիմ. Բ 4), եւ որ կատարյալ լինի Աստծո մարդը եւ պատրաստ՝ բոլոր բարի գործերի համար» (Բ Տիմ. Գ 17):

Այսօր՝ գիտատեխնիկական դարում էլ, այն նույնքան զորավոր, արդիական ու առինքնող է, ինչպես խոր անցյալում եւ շարունակում է մնալ բյուրավոր մարդկանց ու ժողովուրդների լուսաշավիղ առաջնորդը, ամենօրյա ընթերցանության, սերտողության, խոկման ու խորհրդածության առարկան: Նրա աստվածային ծագումն անժխտելի է, իբրեւ աշխարհի հնագույն գրական կոթող եւ հիշատակարան՝ պատմաբանների, հնէաբանների, ազգագրագետների կարեւորագույն արժանահավատ աղբյուրն է: Սուրբ Գրքի իմաստությամբ առաջնորդվում են տասնյակ միլիոնավոր մարդիկ, գրական անզուգական արժանիքներն ընդունում բանասերները, գրողներն ու բանաստեղծները, աշխարհի արարման պատումների հետ իրենց գիտական նվաճումներն են համաձայնեցնում բնագետները, իսկ վսեմ բարոյականության առաջ խոնարհվում նույնիսկ ծայրահեղ անհավատները: Գործածության առումով՝ Ս. Գրքի քաղցրալուր խոսքերը ոչ միայն ամեն օր հնչում են աշխարհի բոլոր եկեղեցիներում՝ ժամերգությունների եւ պատարագի ընթացքում, այլեւ, ըստ հավաստի վիճակագրության, Աստծո այս օրհնյալ Գիրքը ցայսօր աշխարհի ամենաընթերցվող, ամենահրատարակվող ու ամենահանրաճանաչ գիրքն է՝ գրքերի գերհարուստ շուկայում:

Այս նվիրական Գրքի թարգմանությամբ են պայմանավորվել բազում ազգերի գրերի գյուտն ու գրա-

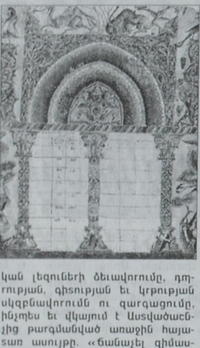

կան լեզուների ձեւավորումը, դպրության, գիտության եւ կրթության սկզբնավորումն ու զարգացումը, ինչպես եւ վկայում է Աստվածաշնչից թարգմանված առաջին հայատառ ասույթը. «Ճանաչել զիմաստութիւն եւ զխրատ, իմանալ զբանս հանճարոյ»: Իբրեւ աշխարհի առաջին սահմանադրություն՝ սուրբգրային պատվիրանները ժամանակակից օրենսգրքերի աղբյուրն են, մարդու հիմնական ազատությունների եւ իրավունքների ակունքը: Նրանով են կյանքի կոչվել եւ ներշնչվել քրիստոնեական եկեղեցաշինությունը, կերպարվեստը՝ նկարչությունը, մանրանկարչությունը, որմնանկարչությունը, քանդակագործությունը, ինչպես նաեւ հոգեւոր երաժշտությունը ու գրականությունը: Ոչ մի գիրք այնքան զորեղ ու ներգործուն ազդեցություն չի ունեցել ոչ միայն քրիստոնեական ու հրեական, այլեւ բովանդակ համաշխարհային քաղաքակրթության վրա եւ ուղենշել նրա ընթացքը, ինչպես այս սրբազան Գիրքը: Աշխարհն իր ներկայիս մարդասիրական, բարոյական, իրավական եւ գիտակրթական նվաճումներով նախ եւ առաջ պարտական է Աստվածաշնչին, որը տիեզերական հեղաշրջում կատարեց հեթանոսական բիրտ, այլասերված եւ չափազանց դաժան աշխարհում խարխափող մարդկանց սրտերում:

Սուրբ Գրքի ընթերցանությունը յուրաքանչյուր քրիստոնյայի սրբազան պարտականությունն է, իսկ նրա իմացությունն ու մանավանդ նրա կանոնների համաձայն ապրելը ոչ միայն մեր բարոյական նկարագրի, բարեկեցության ու բարօրության, այլեւ հոգու փրկության առհավատչյան: Գիրք գրոցում ոչ միայն կհանդիպենք կյանքի եւ մահվան, բարու եւ չարի, մեղքի ու տառապանքի եւ վերջապես՝ կյանքի իմաստի լուսաբանմանը, այլեւ սպառիչ պատասխաններ կստանանք, թե որտեղից ենք եւ ուր ենք գնում:

Աստվածաշունչը Քրիստոսի եկեղեցու դավանանքի, աստվածաբանության, ընդհանրական ու հավատացյալների առանձնական աստվածպաշտության եւ առհասարակ բովանդակ հոգեւոր կյանքի աղբյուրն է: Ըստ Հայ եկեղեցու մեծ վարդապետ Խոսրով Անձեւացու. «Աստվածասիրությունը Գրքից է ծնվում մարդու մեջ: Աղոթքների եւ արտասուքների, պահքի եւ ողորմության խոնարհության եւ սիրո հանդեպ սերը Գրքից է ծագում մարդկանց մտքում: Արիության եւ համբերության, հույսի եւ երկյուղի եւ բոլոր բարեգործությունների պատճառը մեզանում Սուրբ Գիրքն է լինում՝ մաքուր մտքով կարդալիս: Նաեւ օրենքների եւ կանոնների, բոլոր բարեկարգությունների պատճառն ու հաստատությունն աշխարհում Գիրքն է: Այլեւ մեռոնի, խաչի եւ եկեղեցու օրհնությունը, քահանայական ձեռնադրությունը, թագավորական օծումը եւ քրիստոնեական Պատարագի բաշխումն ըստ Սուրբ Գրքի ենք կատարում: Նաեւ քրիստոնեական հավատքն ու մկրտությունը, օրինավոր ամուսնությունը, մահն ու կյանքը, հանդերձյալ կյանքի ծանոթությունը, երկնքի արքայության [մասին] տեղեկությունն ու աստվածաճանաչությունը եւ [ամեն ինչի] սկիզբն ու վախճանը մենք Գրքից ենք իմանում»:

Այդուհանդերձ՝ Աստվածաշունչը սոսկ գիտելիքների, տեղեկությունների եւ իմաստության ժողովածու չէ, ինչպես որ մարդկանց գրքերն են, այլ մղված լինելով Ս. Հոգուց եւ օժտված լինելով հոգին, սիրտը եւ միտքը վերափոխելու, կենդանացնելու եւ մխիթարելու անսպառ զորությամբ՝ հոգու ճշմարիտ սնունդն է, ինչպես ասում է մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը. «Միայն հացով չի ապրի մարդ, այլ ամեն խոսքով, որ դուրս է գալիս Աստծո բերանից» (Մատթ. Դ 4): Այն նման է սեփական սրտում Աստծո խոսքի հանապազ սերմնացանության (ծլելու, աճելու եւ հավիտենական կյանքի համար պտղաբերելու ակնկալությամբ):

Իսկ առանց այս Գրքի իմացության, ինչպես ինքն է վկայում, մարդկանց բարքերը խաթարվում են, եւ կյանքը դժոխքի է վերածվում: Աստվածաշնչի ներածությունն աստվածաշնչագիտության անքակտելի մասն է, որն ուսումնասիրում է Ս. Գրքին առնչվող հետեւյալ կարեւորագույն հարցերը:

Առաջին՝ ընդհանուր ներածություններ.

ա) Ս. Գրքի աստվածային ծագումը,

բ) կանոնը,

գ) հիմնական բովանդակությունը,

դ) բովանդակային բաժանումը,

ե) Ս. Գրքի շնորհման նպատակը,

զ) բարեբեր ազդեցությունը,

է) ընթերցանության կարգը՝ ըստ գրքերի կարեւորության եւ մատչելիության,

ը) մեկնությունը կամ ընթերցելու կանոնները:

Երկրորդ՝ մասնավոր ներածություններ.

ա) Հին Կտակարանի բոլոր 48 գրքերը,

բ) Նոր Կտակարանի բոլոր 27 գրքերը,

գ) Աստվածաշունչը եւ գիտությունը:

Ինչպես նաեւ.

ա) Ս. Գրքի թարգմանությունը,

բ) հրատարակությունները,

գ) սրբազան բնագրերը եւ հարակից այլ հարցեր:

Այս ամենը, եկեղեցու հայրերի եւ վարդապետների հոգեշահ եւ ուսանելի խոսքերով հանդերձ, կներկայացնենք ձեր ուշադրությանը, ինչը, հուսով ենք, ձեզ ավելի կմոտեցնի այս երկնառաք Գրքին եւ ճշմարտությանը, կնպաստի, որ յուրաքանչյուր ադամորդի գտնի ամենակարեւոր ու կենսական գանձը՝ կյանքի իմաստն այս վաղանցիկ աշխարհում:

Շարունակելի

Գրիգոր ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ

ԵՎ ՕՐԸ ՍԿՍՎՈՒՄ Է ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՈԹՔՈՎ...

Արմավիրի շրջանում կա փոքրիկ մի գյուղ՝ Արտաշար անունով: Գյուղը բավականին հեռու է մարզկենտրոնից, եւ թվում է, թե մի տեսակ կտրված է թեմական կյանքից, մանավանդ որ բնակչության կեսից ավելին եզդիներ են: Սակայն հեռավոր այդ գյուղի դպրոցում, որն ունի ընդամենը 230 աշակերտ, արդեն 4-րդ տարին է, ինչ առաջինից մինչեւ տասներորդ դասարաններում դասավանդվում է Հայ եկեղեցու պատմություն առարկան:

Շնորհիվ Մայր Աթոռի ՔԴԲԿ-ի նախկին վարիչ-տնօրեն Տ. Վազգեն վրդ. Միրզախանյանի՝ բոլոր աշակերտներն ապահովված են կրոնի դասագրքերով:

Առարկան ուսուցանում են հմուտ մասնագետներ Համլիկ եւ Դուխիկ Սրապիոնյան քույրերը:

Դրվատանքի ու շնորհակալության խոսքերի են արժանի դպրոցի ամենօրյա հոգսերով ապրող տնօրեն Սասուն Հովհաննիսյանն ու ուսումնական մասի վարիչ Կարինե Հարությունյանը, որոնք ամեն ինչ արել են, որ այս առարկան իր մշտական տեղը գրավի դպրոցի դասացուցակներում ու դասամատյաններում: Զարմանալի է ու նաեւ հաճելի, որ կրոնական այլ դավանանք ունեցող եզդի երեխան այսօր ունի բավարար գիտելիքներ Հայ եկեղեցու պատմությունից:

Դպրոցը գտնվում է թեմի ուշադրության ու հոգածության կենտրոնում, որի ամենալավ օրինակը կարող է լինել ողջ դպրոցի մասնակցությունը Սուրբ Հարության հրաշափառ պատարագին Տանձուտ գյուղի Ս. Սահակ եկեղեցում: Ձեռնարկը հովանավորել էր թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Սիոն եպս. Ադամյանը:

Իսկ վերջերս դպրոցի հյուրն էր Արմավիրի թեմի ՔԴԲ-ի տիկնիկային թատրոնը, որը երեխաների համար ներկայացրեց «Բարի սամարացին» (Ըստ Ղուկասի Ավետարանի) եւ Ռ. Սարուխյանի «Իսկական ընկերը» պիեսները: Ներկայացումը նրանք դիտեցին մեծ ուշադրությամբ ու սիրով, եւ շատ հետաքրքիր էր ներկայացման վերջում լսել նրանց տպավորությունները իսկական բարեկամության եւ ընկերության մասին:

Թող Աստծո Աջը հովանի լինի այդ մանուկներին, եւ օրհնությունը անպակաս այդ փոքրիկ կրթօջախից, որտեղ ամեն առավոտ Տերունական աղոթքով է սկսվում դպրոցական օրը:

Ս. Ավետիսյան
Տիկնիկային թատրոնի տիկնիկագործ

ԱՍԵԼ ՄԵՐԸ՝ ՀԱՐԳԵԼՈՎ ՈՒՐԻՇԻ ՏԵՍԱԿԵՏՆԵՐԸ

Հարցազրույց «Ալմհոլդինգի» նախագահ Տիգրան Կարապետյանի հետ

Արդի ժամանակներում մեր երկրին ամենաբնորոշ երեւույթն արտագաղթն է: Բոլորն առաջնորդվում են մի կարգախոսով. «Ինչքան հեռու Հայաստանից, այնքան՝ լավ»:

–Պրն. Կարապետյա՛ն, այսօր շատերը գնում են Հայաստանից, իսկ դուք վերադարձաք, ինչո՞ւ:

–Ռուսաստանում ես հասել էի այնպիսի մի մակարդակի, որից ավելի էլ աճել չէի կարող: Ունեցել եմ հեռուստաընկերություն, որը փակել եմ, իսկ բիզնես-համակարգն այսօր էլ գործում է:

Ես հոգու պահանջով վերադարձա հայրենիք: Ուզում եմ, որ այն ամենը, ինչ անում եմ, լինի իմ հարեւանի, ընկերոջ, միջավայրի, հայրենիքի համար:

–Ինչո՞ւ որոշեցիք ստեղծել զանգվածային լրատվամիջոցներ: Մի՞թե դրանք եկամտաբեր են Հայաստանում:

–Հայաստանում ունենալու եմ հեռուստաընկերություն, ռադիոընկերություն, թերթ եւ երեք գործակալություն:

Ոմանք ասում են, որ ես շահույթ եմ հետապնդում. դա բացառված չէ: Բայց ամենակարեւորն այն է, որ ես ասելիք ունեմ: Եթե իմ ներդրած գումարը ես բանկում պահեի, միայն դրա տոկոսներով կարող էի հանգիստ ապրել: 50 տարեկանից հետո սկսել եմ ավելի շատ հավատալ Աստծուն: Հիմա ավելի շատ եմ ձգտում բարեգործություններ անել, հասարակությանը պիտանի լինել՝ չմտածելով միայն շահույթի մասին:

–Ի՞նչ է նշանակում «Ալմ», եւ ինչպիսի՞ն է այդ հեռուստաընկերությունը:

–«Ալմ» նշանակում է այլընտրանքային լրատվական միջոց: Այս հեռուստաընկերության համար ես ներդրել եմ 4 մլն. 500 000 ԱՄՆ դոլար: Կլինի 40 հաղորդում՝ հիմնականում սոցիալական թեմաներով, քաղաքական էլիտային մեծ տեղ չի տրվի: Կլինեն քաղաքական մի քանի հաղորդումներ, որոնք կվարեմ ես՝ որպես մասնագետ:

Մենք կաշխատենք այնպես, որ օգտակար լինենք, որ մեզ հարգեն, ինչու չէ, նաեւ հաշվի նստեն մեզ հետ: Մեր նշանաբանն է. «Հարգելով ուրիշի տեսակետը՝ ասել մեր դիրքորոշումը»:

–Ձեր կարծիքով՝ կա՞ Հայաստանում խոսքի եւ մտքի ազատություն:

–Ազատությունը հարաբերական հասկացություն է: Մարդն իր էությամբ չի կարող անկողմնակալ լինել: Ինֆորմացիոն դաշտն այնքան մեծ է, որ չի կարելի այն ներկայացնել ամբողջությամբ. լուսաբանվում է մի անկյուն, որը հարաբերական ճիշտ է:

–Պրն. Կարապետյա՛ն, Դուք հավատո՞ւմ եք Աստծուն:

–Ինչպես հիշատակեցի, 50 տարեկանից հետո ես ավելի աստվածապաշտ եմ դարձել: Այսպիսի մի գիտություն կա՝ սիներգետիկա, որն ապացուցում է, որ մենք քաոսից գնում ենք դեպի Աստված:

Իմ հաղորդումներից մեկի անդրանիկ թողարկումը նվիրված է լինելու «Հոկտեմբերի 27» գործին: Այդ դատավարության շուրջ տարբեր դատավճիռներ են առաջարկում, անգամ՝ մահապատիժ: Իսկ ես ասում եմ. ո՞վ ենք մենք, որ դատապարտենք մահվան: Աստված կա: Մենք կարող ենք մեկուսացնել, Նա կպատժի: Պատվիրաններից մեկն ասում է. «Մի սպանիր»: Ուրեմն, եթե նա հանցագործ է, Աստված կպատժի նրան:

–Ձեր կարծիքն աղանդների մասին:

–Աղանդավորները, իմ կարծիքով, դրսի քաղաքական ուժերի կողմից են խրախուսվում: Նրանք գտել են մեր ժողովրդի թույլ տեղը՝ աղքատությունը եւ օգտագործում են դա:

Ում ինչքանով են կարողանում գնել, ինձ չի հետաքրքրում: Անձամբ ինձ գնել հաստատապես չեն կարող:

–Ձեր վերաբերմունքը դեպի Հայ Առաքելական եկեղեցին:

–Լսել եմ, տեսնում եմ, որ զանգվածային լրատվական միջոցները քիչ են անդրադառնում հոգեւորին՝ եկեղեցուն: Մեր եկեղեցու սպասավորներին վայել չէ աղանդավորների նման ընկնել փողոցները եւ այդպես քարոզել: Իսկ ԶԼՄ-ի առաքելությունն օգնելն է հասարակությանը ճիշտ կողմնորոշվել, ուղղորդել նրան դեպի մեր 1700-ամյա դավանանքը:

Ես մեծ սիրով կհամագործակցեմ Հայ Առաքելական եկեղեցու հետ:

Զրույցը վարեց
Համլիկ ՔԵՐՈԲՅԱՆԸ

ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Կրոնական, մշակութային, լրատվական երկշաբաթաթերթ
Հիմնադիր՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին
Հրատարակիչ՝ Ս. Էջմիածնի Քրիստոնեական դաստիարակության եւ քարոզչության կենտրոն
Գլխավոր խմբագիր՝ Աստղիկ Ստամբոլցյան
Գրանցման վկայական՝ 624
Խմբագրության հասցեն՝ ք. Վաղարշապատ, ՔԴԲԿ
հեռախոս՝ (0+31) 56780, 54510
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի տպարան
Ստոր. է տպագր. 2. 5. 2002 թ.
Տպաքանակը՝ 2500
Գինը՝ 50 դրամ: